



COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2012. Această traducere a fost efectuată cu sprijinul Fondului fiduciar pentru drepturile omului al Consiliului Europei (www.coe.int/humanrightstrustfund). Nu obligă Curtea. Pentru mai multe informații, a se vedea referințele cu privire la drepturile de autor de la sfârșitul prezentului document.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour Européenne des Droits de l'Homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

SECȚIA ÎNTÂI

CAUZA RANTSEV c. CIPRULUI ȘI RUSIEI

(Cererea nr. 25965/04)

HOTARÂRE
[Extrase]

STRASBOURG

7 ianuarie 2010

DEFINITIVĂ

10/05/2010

Această hotărâre va deveni definitivă în modul stabilit de articolul 44 § 2 al Convenției. Documentul poate suferi modificări de formă.

În cauza Rantsev c. Ciprului și Rusiei,

Curtea europeană a drepturilor omului (Secția Întâi), întrunită în cadrul Camerei compusă din:

Christos Rozakis, *președinte*,

Anatoly Kovler,

Elisabeth Steiner,

Dean Spielmann,

Sverre Erik Jebens,

Giorgio Malinvernì,

George Nicolaou, *judecători*,

și Søren Nielsen, *Grefier al Secției*,

Deliberând în ședință închisă la 10 decembrie 2009,

Pronunță următoarea hotărâre, care a fost adoptată la această dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 25965/04) împotriva Republicii Cipru și Federației Ruse, prin care cetățeanul Federației Ruse, DI Nikolai Mihailovici Rantsev (reclamantul), a sesizat Curtea la 26 mai 2004 în temeiul articolului 34 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale („Convenția”).

2. Reclamantul, căruia i s-a acordat beneficiul asistenței juridice, este reprezentat de către doamna L.Churkina, avocat din Ekaterinburg. Guvernul cipriot este reprezentat de către agentul său, P. Clerides, procuror general al Republicii Cipru. Guvernul rus este reprezentat de către agentul său, G. Matyushkin.

3. Reclamantul se plânge în temeiul articolelor 2, 3, 4, 5 și 8 ale Convenției, de lipsa unei anchete efective privind circumstanțele decesului fiicei sale, de omisiunea poliției cipriote de a o proteja când aceasta era încă în viață, și de omisiunea autorităților cipriote de a lua măsuri pentru a sancționa responsabilii de relele tratamente la care a fost supusă și de decesul acesteia. De asemenea, în temeiul articolelor 2 și 4, el s-a plâns de omisiunea autorităților ruse de a cerceta penal decesul fiicei sale și de a cerceta posibilitatea ca aceasta să fi fost victima unui trafic de ființe umane, precum și de omisiunea de a lua măsuri pentru a o proteja de un astfel de trafic. În fine, invocând articolul 6 al Convenției, el s-a plâns de procedura penală cipriotă și de imposibilitatea în care el considera că se afla de a accede la justiția cipriotă.

4. La 19 octombrie 2007, Curtea a solicitat Guvernelor cipriot și rus să-i transmită dosarele de anchetă și de corespondență ce a avut loc între statele respective. La 17 decembrie 2007 și la 17 martie 2008, Guvernele cipriot și rus au transmis Curții o serie de documente.

5. La 20 mai 2008, președintele primei secții a decis ca cererea să fie examinată în mod prioritar în conformitate cu articolul 41 din Regulament.

6. La 27 iunie 2008, el a decis să comunice cererea ambelor Guverne. Printre altele, s-a decis ca fondul cererii să fie examinat concomitent cu admisibilitatea acesteia (articolul 29 § 3).

7. La 27 și 28 octombrie 2008 respectiv, Guvernele cipriot și rus au prezentat observațiile lor scrise în privința admisibilității și fondului cererii. De asemenea, au fost primite observațiile a două organizații nonguvernamentale din Londra, Interights și Centrul AIRE, pe care președintele le-a autorizat să intervină în procedura scrisă (articolele 36 § 2 al Convenției și 44 § 2 din Regulament).

8. La 12 decembrie 2008, președintele Secției Întâi a decis să acorde reclamantului beneficiul asistenței juridice pentru procedura în fața Curții.

9. La 16 decembrie 2008, reclamantul a depus comentarii în scris pe marginea observațiilor Guvernelor, precum și pretențiile sale cu titlu de satisfacție echitabilă.

10. Guvernele cipriot și rus au depus ulterior observațiile lor în privința pretențiilor reclamantului sale cu titlu de satisfacție echitabilă.

11. Printr-o scrisoare din 10 aprilie 2009, Guvernul cipriot a cerut Curții scoaterea de pe rol a cauzei și a anexat o declarație ce viza soluționarea problemelor ridicate de către reclamant. Acesta, la rândul său, a depus la 21 mai 2009 observații scrise pe marginea acestei cereri.

12. Reclamantul a solicitat petrecerea unei audiențe, însă înaintea adoptării prezentei hotărâri, Curtea a decis că nu va avea loc audiere.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

13. Reclamantul, domnul Nikolai Mihailovici Rantsev, este cetățean al Federației Ruse născut în 1938 și domiciliat în Svetlogorsk (Russia). Este tatăl domnișoarei Oxana Rantseva, de asemenea cetățeană a Federației Ruse, născută în 1980.

14. Faptele cauzei, așa cum sunt expuse de către părți și stabilite în conformitate cu probele care au fost comunicate, în special, declarațiile colectate de către poliția cipriotă, pot fi rezumate după cum urmează.

A. Faptele de la originea cauzei

15. Oxana Rantseva a sosit în Cipru la 5 martie 2001. La 13 februarie 2001, X.A., proprietarul unui cabaret din Limassol, a solicitat pentru ea o viză de „artistă” și un permis de muncă pentru a o angaja în această calitate în cabaretul său (a se vedea, de asemenea, paragraful 115 de mai jos). El a anexat la cererea sa o copie a pașaportului d-nei Rantseva, un certificat medical, copia unui contract de muncă (contract care, se pare, nu a fost încă semnat de către d-nea Rantseva) și o declarație, semnată de agenții X.A., cu următorul conținut (originalul în engleză) :

„Eu, subsemnatul [X.A.] din L/SSOL, mă oblig să achit ministrului afacerilor interne al Republicii Cipru suma de 150 £, care va fi plătită ministrului de afacerilor interne reprezentat de către avocatul sau avocații săi.

Acest document poartă ștampila mea.

Treisprezece februarie două mii unu.

SE DECLARĂ, PRIN PREZENTA că, dra Oxana Rantseva, originară din RUSSIA,

Numită în continuare imigrantă, (acest termen aplicându-se, după caz, moștenitorilor săi, executorilor testamentari, administratorilor și mandatarilor) intră pe teritoriul cipriot, și îmi asum responsabilitatea ca ea să nu aibă nevoie de ajutor pe acest teritoriu timp de 5 ani începând cu data de azi și mă oblig să rambursez Republicii Cipru orice cheltuieli de asistență pe care statul le-ar putea suporta din cauza imigrantei (cheltuieli care vor fi estimate în mod suveran de ministrul nominalizat), precum și cheltuieli legate de repatrierea acesteia din Cipru timp de 5 ani începând cu ziua de azi.

PREZENTUL ANGAJAMENT SCRIS rămâne perfect valabil atâta timp cât imigranta sau eu, moștenitorii mei, executorii testamentari, administratorii și mandatarii nu vor achita Republicii Cipru, la prima cerere, orice sumă care ar putea fi cheltuită pentru asistența imigrantei sau repatrierea acesteia din Cipru, și doar până la acest moment.”

16. Drei Rantseva i-a fost eliberat un permis de ședere temporar cu mențiunea „vizitator”, valabil până la 9 martie 2001. Ea a fost cazată într-un apartament cu alte tinere care lucrau la cabaretul lui X.A. La 12 martie 2001, ea a obținut un permis de muncă valabil până la 8 iunie a aceluiași an pentru munca în calitate de artistă în cabaretul X.A., administrat de fratele acestuia, M.A. Ea a început să lucreze la 16 martie 2001.

17. La 19 martie 2001, în jurul orei 11, tinerele care locuiau cu dra Rantseva l-au informat pe M.A. că aceasta a părăsit apartamentul, luându-și cu sine toate lucrurile. Ele au precizat că ea a spus un cuvânt în limba rusă, zicând că este obosită și că vrea să se întoarcă în Rusia. În aceeași zi, M.A. a informat serviciile de imigrare din Limassol că dra Rantseva și-a părăsit locul de muncă și domiciliul temporar. Într-o declarație scrisă ulterior, el a menționat că dorește s-o înlocuiască și a cerut arestarea și expulzarea acesteia din Cipru. Totuși, numele drei Rantseva nu a apărut în lista persoanelor date în căutare de către poliție.

B. Faptele din 28 martie 2001

18. La 28 martie 2001, pe la ora 4, o artistă din cabaret a văzut-o pe dra Rantseva într-o discotecă din Limassol. Ea l-a anunțat pe M.A. Acesta a sunat la poliție și a cerut ca dra Rantseva să fie arestată, după care el însuși s-a dus la acea discotecă însoțit de un agent de securitate al cabaretului. Ajungând la discotecă, dra Rantseva i-a fost adusă de către un angajat al discotecii. Într-o declarație dată ulterior, acesta explică următoarele:

„Când [dra Rantseva] a urcat în mașina mea, ea nu s-a plâns de nimic și nu a avut nici o reacție. Părea a fi beată și eu pur și simplu i-am spus să vină cu mine. Deoarece părea a fi beată, noi nu am vorbit deloc. Ea n-a spus nici un cuvânt.”

19. M.A. a dus-o pe dra Rantseva la comisariatul central din Limassol, unde erau de gardă doi polițiști. El a scris o declarație scurtă în care a

descrie circumstanțele sosirii trei Rantseva în Cipru, munca acestora în cabaret și dispariția sa la 19 martie 2001. Din declarațiile făcute de polițistul care era de gardă la sosirea acestora, rezultă că desfășurarea evenimentelor a avut loc după cum urmează:

„La 28 martie 2001, ceva mai devreme de ora 4 [M.A.] o găsi [pe dra Rantseva] la discoteca de noapte *Titanic*(...), el a adus-o la comisariat și a declarat că aceasta se afla în țară ilegal și că noi ar trebui s-o ținem în celulă. După aceasta el a plecat.”

20. Polițiștii l-au sunat la domiciliu pe agentul serviciului de pașapoarte și l-au rugat să verifice dacă dra Rantseva se afla în țară ilegal. După ce a verificat, acesta a răspuns că numele ei nu figura în baza de date a persoanelor anunțate în căutare. El a precizat că nu apărea nici o plângere depusă de M.A. la 19 martie 2001 și că, în orice caz, situația persoanelor vizate într-o astfel de plângere ar deveni ilegală abia după 15 zile. El a contactat responsabilul de la AIS (Serviciul pentru Străini și Imigrare al poliției) care i-a ordonat să n-o țină pe dra Rantseva în detenție și a adăugat că angajatorul acesteia, care era responsabil de ea, ar trebui să vină după ea și s-o ducă la oficiul AIS din Limassol în aceeași zi pentru investigații mai ample. Polițiștii l-au contactat pe M.A. pentru a-i solicita să vină s-o caute pe tânără. Acesta păru foarte indignat de faptul că poliția refuză s-o țină în detenție și a refuzat să vină după ea. Polițiștii l-au informat că li s-a ordonat s-o lase să plece în caz că angajatorul său n-a venit după dânsa. M.A. s-a enervat și a cerut să vorbească cu superiorul lor. Polițiștii i-au dat numărul de telefon al acestuia. Superiorul i-a informat că M.A. va veni după dra Rantseva. Într-o declarație ulterioară, cei doi polițiști au declarat că tânăra nu părea a fi beată. Polițistul de gardă a indicat următoarele:

„Dra Rantseva a rămas cu noi (...) Se machia și nu părea a fi beată (...) În jurul orei 5 și 20 (...) am fost informat că [M.A.] a venit după ea (...)”

21. Din declarațiile lui M.A. rezultă că, atunci când a luat-o pe dra Rantseva de la comisariat, el a luat de asemenea pașaportul său și alte documente pe care le-a prezentat polițiștilor când a venit. El a dus-o după aceasta pe dra Rantseva la domiciliul lui M.P., un angajat al cabaretului său. Acesta locuia cu soția sa, D.P., într-un apartament cu mai multe nivele, intrarea în care se afla la etajul cinci al unui imobil. Bărbații a lăsat-o pe dra Rantseva într-o cameră de la ultimul etaj. În declarațiile sale, M.A. a indicat următoarele:

„Ea părea beată și nu părea să fi avut intenția de a face orice a fi. Eu nu am făcut nimic pentru a o împiedica să părăsească camera apartamentului în care am dus-o.”

22. După cum a explicat M.A., M.P. și soția sa au mers la culcare în camera lor situată la ultimul etaj, iar el a rămas în sufrageria apartamentului, unde a adormit; apartamentul era amenajat în așa mod încât pentru a ieși, trebuia să treci neapărat prin sufragerie.

23. M.P. a declarat că și-a părăsit locul de muncă din cabaretul „Zygos” din Limassol în jurul orei 3 și 30 și s-a îndreptat spre discoteca „Titanic” pentru a bea ceva. La sosirea sa la discotecă, el fost informat că tânăra rusoaică pe care el și angajatorii săi o căutau se afla acolo. M.A. a ajuns imediat acolo, însoțit de unul din agenții de pază ai cabaretului și a cerut

angajaților discotecii „Titanic” să aducă tânăra la intrare. M.A., dra Rantseva și agentul de pază a urcat în automobilul lui M.A. și a plecat. În jurul orei 4 și 30, M.P. a ajuns acasă și s-a culcat. În jurul orei 6, soția sa l-a trezit și i-a spus că M.A. a venit cu dra Rantseva și că vor rămâne acolo până la deschiderea serviciului de imigrare. Apoi el a adormit.

24. Din prima declarație depusă de D.P. rezultă că M.A. a dus-o pe dra Rantseva la apartament în jurul orei 5 și 45. D.P. le-a făcut cafea în timp ce M.A. discuta cu soțul său în sufragerie. M.A. a cerut de la D.P. o cameră pentru dra Rantseva pentru ca aceasta să se odihnească. Dra Rantseva părea beată și nu a vrut nici să bea, nici să mănânce. D.P. și soțul său a mers la culcare în jurul orei 6, în timp ce A.M. a rămas în salon. După această declarație, D.P. a modificat versiunea sa și a spus că soțul său dormea atunci când M.A. a venit cu dra. Rantseva și că ei i-a fost frică să spună că era ea cea care a deschis ușa și care a servit cafea cu M.A.

25. În jurul orei 6 și 30 la 28 martie 2001, dra Rantseva a fost găsită moartă în strada în care dădea apartamentul, cu poșeta pe umăr. Poliția a găsit o cuvertură de pat înfășurată în jurul parapetului unui balcon mic la care se ajungea prin camera în care a fost lăsată tânăra la ultimul etaj al apartamentului și care se afla sub un balcon mai mare la al cincilea etaj.

26. M.A. a declarat că s-a trezit la ora 7 pentru a o duce pe dra Rantseva la Serviciul de imigrație. El i-a chemat pe D.P. și M.P., iar D.P. i-a spus că erau polițiști în stradă. Ei s-au dus în cameră însă n-au găsit-o pe dra Rantseva. Apoi, privind peste balcon, ei au văzut un corp în stradă. M.A. a înțeles imediat că era corpul trei Rantseva.

27. D.P. a declarat că a fost trezit de M.A. care bătea la ușă pentru a-i spune că dra Rantseva nu era în camera sa și că trebuie s-o caute. Ea a căutat-o peste tot, apoi a remarcat că ușa de la balcon era deschisă. Ea s-a dus apoi la balcon, a găsit cuvertura de pat și a înțeles ce a făcut dra Rantseva. De la alt balcon ea a văzut un corp zăcând în stradă, acoperit cu un cearșaf alb și înconjurat de polițiști.

28. M.P. declară că a fost trezit de un zgomot în jurul orei 7 și că a văzut soția sa în stare de șoc. Aceasta i-a spus că dra Rantseva a căzut de la balcon. El s-a dus la sufragerie unde se aflau M.A. și polițiștii.

29. În declarația sa din 28 martie 2001, martorul G.A. declară că la 28 martie 2001, în jurul orei 6 și 30, el fuma la balconul său, situat la primul etaj al imobilului în care locuiesc M.P. și D.P., în timp ce s-au întâmplat următoarele :

„Am văzut ceva semenător cu o umbră carea a cazut de sus chiar în fața mea. Imediat după aceasta, am auzit un zgomot ca și cum ceva se rupea (...), i-am spus soției mele să sune la poliție (...), nu am auzit nimic înainte de căzătură și nu am auzit voci după aceasta. Fata nu a strigat în timpul căzăturii. Ea a căzut ca și cum a fost inconștientă (...). Chiar dacă a avut loc o ceartă (în apartamentul de la etajul cinci) eu nu aș fi putut auzi nimic.”

C. Ancheta în Cipru

30. Guvernul cipriot a informat Curtea că dosarul de anchetă original a fost distrus conform legislației cipriote, conform căreia, toate fișierele sunt

supuse distrugerii la expirarea termenului de cinci ani în cauzele în care s-a conchis că decesul nu a fost cauzat printr-o acțiune sancționabilă penal. Guvernul a expediat un duplicat al dosarului care conținea toate documentele relevante, cu excepția notelor informative.

31. Dosarul conține un raport al agentului responsabil de anchetă, care expune faptele cauzei așa cum au fost stabilite în baza probelor găsite la fața locului și a analizelor criminalistice și care indică 17 martori: M.A., M.P., D.P., G.A., cei doi polițiști de gardă din comisariatul din Limassol, agentul serviciului de pașapoarte, opt polițiști care s-au deplasat la fața locului după căderea trei Rantseva, precum și expertul medico-legal și tehnicianul din laboratorul care au prelevând sânge și urină.

32. Conform raportului, câteva minute după ce a primit apel de la soția lui G.A., la puțin timp după ora 6 și 30 de minute, poliția a sosit la fața locului. Ei au sigilat locul cu pricina la ora 6 și 40 de minute și au început să cerceteze cauza căderii trei Rantseva. Ei au făcut poze la fața locului și anume ale camerei în care a fost lăsată dra Rantseva și ale balcoanelor. Expertul medico-legist a ajuns la ora 9 și 30 de minute și a constatat decesul. Prima examinare criminalistică s-a efectuat pe loc.

33. În aceeași zi, poliția i-a interogat pe M.A., M.P. și D.P., precum și pe G.A. De asemenea, au fost interogați cei doi polițiști care au văzut-o pe dra Rantseva la comisariatul din Limassol cu puțin timp înaintea decesului tinerei și agentul de la serviciul de pașapoarte (extrasele relevante și rezumatele declarațiilor acestora sunt expuse mai sus în paragrafele 17-29). Dosarul de anchetă conține declarațiile a 6 din 8 polițiști prezenți la locul căzăturii trei Rantseva, printre care și cea a polițistului responsabil de anchetă. Dosarul nu conține nici o depoziție a altor angajați ai cabaretului unde fusese angajată dra Rantseva, nici a tinerelor cu care aceasta a locuit pentru scurt timp în apartament.

34. După ce a dat declarațiile din 28 martie 2001, M.A. a remis poliției pașaportul trei Rantseva și alte documente. După ce a semnat declarația, el a precizat că dra Rantseva a luat cu sine pașaportul și documentele când a părăsit apartamentul la 19 martie 2001.

35. La 29 martie 2001 a fost efectuată o autopsie la cererea autorităților cipriote. Aceasta a constatat mai multe leziuni pe corp și pe organele interne ale victimei. Aceste leziuni au fost atribuite căzăturii, care a fost considerată ca fiind cauza decesului. Nu se cunoaște dacă reclamantul a fost informat despre rezultatele autopsiei. El a declarat că nu a primit copia raportului de autopsie și nu se știe dacă el a fost informat despre concluziile acestui raport, care au fost pe scurt rezumate în concluziile instrucțiunii ulterioare.

36. La 5 august 2001, reclamantul a mers la comisariat cu avocatul său și a vorbit cu polițistul care i-a primit pe dra Rantseva și pe M.A. la 28 martie 2001. El a solicitat să participe la anchetă. Conform unei declarații ulterioare a polițistului din data de 8 iulie 2002, polițiștii l-au asigurat atunci pe reclamant că avocatul acestuia va fi informat despre data audierii care va avea loc la judecătoria din Limassol.

37. La 10 octombrie 2001, reclamantul a adresat judecătoriei din Limassol, cu o copie pentru Procuratura Generală a Republicii Cipru și pentru serviciile consulare ale Ambasadei Rusiei în Republica Cipru, o

cerere, în care, referindu-se la o cerere de asistență judiciară din 8 octombrie 2001 a Procuraturii regiunii Celiabinsk (paragraful 48 de mai jos), el a solicitat să-și exercite dreptul de a lua cunoștință cu materialele dosarului înaintea ședinței în fața judecătorului de instrucție, de a fi prezent la ședință și de a fi informat în timp util despre data la care ședința va avea loc. El și-a mai exprimat intenția de a prezenta instanței, la momentul convenit, probe suplimentare.

38. Ședința în fața judecătorului de instrucție a fost stabilită pentru data de 30 octombrie 2001 și, după declarațiile polițistului din 8 iulie 2002 (paragraful 36 mai sus), avocatul reclamantului a fost informat fără întârziere. Totuși, nici el, nici reclamantul nu s-au prezentat la judecătorie. Ședința a fost amânată pentru data de 11 decembrie 2001, instanța dispunând ca Ambasada Rusiei să fie informată despre aceasta pentru a putea aduce la cunoștință reclamantului.

39. Într-o copie din 20 octombrie 2001, expediată la 31 octombrie 2001 judecătoriei din Limassol cu câte o copie pentru Procuratura Generală a Republicii Cipru și pentru serviciile consulare ale Ambasadei Rusiei în Republica Cipru, reclamantul a cerut ca informațiile referitoare la data ședinței în fața judecătorului de instrucție să fie expediate la noul său loc de reședință.

40. La 11 decembrie 2001, el nu s-a prezentat la judecătorie și ședința a fost amânată pentru data de 27 decembrie 2001.

41. La 27 decembrie 2001, ședința s-a petrecut la judecătoria din Limassol în lipsa reclamantului. În părțile sale relevante, sentința instanței, adoptată în aceeași zi, are următorul conținut:

„În jurul orei 6 și 30 de minute, la [28 martie 2001], în circumstanțe neclare, victima, încercând să scape din apartamentul menționat, s-a aruncat în gol și s-a omorât în căzătura sa (...).

Verdictul meu este că dra Oxana Rantseva a decedat la 28 martie 2001 în circumstanțe aparent accidentale, în timp ce aceasta încerca să scape din apartamentul în care era găzduită (επιλοξενείτο).

Nu mi-a fost prezentată nici o probă din care să rezulte că pentru acest deces ar putea fi angajată răspunderea penală a unei terțe persoane”.

D. Procedura ulterioară în Cipru și în Rusia

42. Corpul trei Rantseva a fost transportat în Rusia la 8 aprilie 2001.

43. La 9 aprilie 2001, reclamantul a solicitat serviciului de examinări medicale din Celiabinsk să efectueze autopsia corpului. El a cerut, de asemenea, serviciului federal de securitate și Procuraturii Generale a Federației Ruse să investigheze decesul victimei în Cipru. La 10 mai 2001, serviciul din Celiabinsk a emis un raport de autopsie.

44. Raportul conținea următoarele constatări :

„Traumatismul se datorează căzăturii de la mare înălțime cum ar fi o înălțime de mai multe etaje. Victima prezintă multiple traumatisme corporale, printre care un traumatism cranian deschis cu fractură multi-fragmentară a oaselor craniului și ale feței, fisuri multiple ale membranei cerebrale la nivelul cutiei craniene și la baza craniului în cavitatea frontală,

hematoame subdurale, hematoame intracraniene, contuzii multiple, contuzii și excoriații extinse pe piele, deformarea vizibilă a capului în față și în spate, traumatism închis al toracelui cu leziuni ale organelor toracice (...), contuzia dorsală pulmonar, fractura coloanei vertebrale la nivelul vertebrelor toracice cu revărsare completă a măduvei spinării și deplasarea verticală și orizontală (...)

Intoxicare alcoolică medie : prezența alcoolului etilic în sânge (1,8%) și în urină (-2,5%).”

45. Concluziile raportului au fost următoarele :

„Culoarea și aspectul contuziilor, fisurilor și leziunilor, precum și ale hematoamelor asociate deformărilor morfologice de același tip în țesuturile afectate indică fără nici un dubiu că traumatismele au fost cauzate când victima era încă vie, puțin timp înainte de deces, într-un interval scurt de timp.

Examinarea medico-legală a corpului trei Rantseva nu a constatat nici o leziune ce ar rezulta din acțiuni de violență externe legate de utilizarea diverselor arme de foc sau arme sau obiecte contondente sau cu efect de reactivi fizici sau chimici sau de alți factori naturali. Examinarea chimică a sângelui și a urinei și a organelor interne nu a stabilit prezența vre-unui stupefiant sau substanță puternică sau toxică. Aceste elemente permit excluderea posibilității ca decesul trei Rantseva să fie cauzat de arme de foc, obiecte metalice, factori fizici, chimici sau naturali, otrăvire sau afecțiunea unui organ sau sistem de organe. (...)

Reieșind din localizarea leziunilor, a particularităților lor morfologice și a unor diferențe constatate în cadrul analizei morfologice și histologice, precum și din reacția țesuturilor afectate, noi considerăm că, în speță, corpul prezintă traumatisme datorate unei căzături de la înălțime mare în două etape pe planurile diferitor nivele în care primul contact al corpului a avut loc cu spatele, cu un posibil ricoșeu și un contact ulterior cu partea din față a corpului, în mod special cu fața, cu deformarea clară a capului în direcția față-spate datorită comprimării violente provocate de impact (...)

Analiza chimică a dezvăluit prezența alcoolului etilic în sânge și urină, în cantități de 1,8 et 2,5 % respectiv, ceea ce în timpul vieții victimei ar corespunde probabil unei intoxicații alcoolice de grad mediu, ale cărui trăsături clinice sunt o instabilitate emoțională considerabilă și tulburări de caracter și de orientare în timp și în spațiu.”

46. La 9 august 2001, Ambasadele Rusiei și a Ciprului au solicitat comisarului principal al comisariatului din Limassol comunicarea unei copii de pe dosarul de anchetă referitor la decesul trei Rantseva.

47. La 13 septembrie 2001, reclamantul a solicitat procurorului regiunii Celiabinsk ca acesta să ceară pentru el de la Ministerul de interne cipriot asistență juridică gratuită, precum și scutirea de la plata taxei judiciare pentru ancheta suplimentară în privința decesului fiicei sale pe teritoriul Ciprului.

48. Printr-o scrisoare din 11 decembrie 2001, procurorul general adjunct al Federației Ruse a informat ministrul Justiției Republicii Cipru că procuratura regiunii Celiabinsk a întreprins investigații în privința decesului trei Rantseva, și anume, o examinare medico-legală. El i-a mai comunicat

de asemenea o cerere de asistență judiciară datată cu 8 octombrie 2001 și întocmită în temeiul Convenției europene de asistență judiciară în materie penală (« Convenția de asistență judiciară », paragrafele 175-178 de mai jos) și al Tratatului din 1984 de asistență judiciară în materie civilă și penală încheiat între URSS și Republica Cipru („Tratatul de asistență judiciară”, paragraful 179 – 185 mai jos) pentru stabilirea tuturor circumstanțelor decesului trei Rantseva și să defere persoanele vinovate justiției cipriote. Concluziile autorităților ruse în privința faptelor erau anexate la cerere, însă nu se știe în ce mod autoritățile le-au primit, și nici dacă au dus o anchetă independentă, iar dacă da, de care.

49. Aceste concluzii au fost următoarele:

„Polițiștii au refuzat să o aresteze pe dra Rantseva, deoarece aceasta avea dreptul să rămână pe teritoriu cipriot fără să muncească timp de 14 zile, adică până la 2 aprilie 2001. Domnul [M.A.] le-a cerut atunci să o țină în celula de dezalcoolizare până dimineața, însă ei au refuzat, remarcând că ea părea a fi trează, că se comporta adecvat, că era calmă și că era pe cale să se machieze. La ora 5 și 30 de minute la 28 martie 2001, M.A., însoțit de o persoană, a dus-o pe dra Rantseva de la postul de poliție până la apartamentul lui [D.P.] (...) unde [ei] au luat masa, apoi, la ora 6 și 30 de minute, el a închis-o într-o cameră de la etajul 7 al imobilului.”

50. Cererea cita concluzia experților serviciului medico-legal din Celiabinsk conform căreia, căzătura victimei a avut loc în două etape, tânăra căzând întâi pe spate, apoi pe față. S-a precizat că această concluzie era contradictorie acelor analize criminalistice cipriote, conform cărora decesul se datora unei căzături cu fața la pământ. Era formulată ipoteza următoare:

„Se poate presupune că la momentul căderii, victima a avut un strigăt de teroare. Or, probele anchetei indică contrariul, întrucât un locuitor al etajului 2, balconul căruia se afla în dreptul balcoanelor apartamentului în cauză, a declarat că a văzut căzând pe asfalt un corp silențios (...) ”

51. Concluzia era următoarea :

„Reieșind din raportul întocmit de către anchetator la dl. Rantsev, concluzia anchetei este că decesul trei Rantseva a avut loc în circumstanțe neclare și neelucidate, care impun investigații suplimentare.”

52. Procurorul regiunii Celiabinsk cerea deci, în temeiul Tratatului de asistență judiciară, în primul rând, ca să fie efectuată o anchetă suplimentară în privința circumstanțelor decesului trei Rantseva pentru a determina cauza decesului și de a elimina contradicțiile din materialele dosarului, în al doilea rând, ca persoanele care dețin informații referitoare la circumstanțele decesului să fie identificate și interogate, în al treilea rând, ca comportamentul diferitor părți să fie examinat din perspectiva atragerii la răspundere pentru omor, răpire și/sau privare ilegală de libertate, în special în privința lui M.A., în al patrulea rând, ca reclamantul să fie informat despre materialele anchetei și ca autorităților ruse să le fie comunicată o copie a deciziilor definitive care vor fi adoptate de către instanțele de judecată în privința decesului trei Rantseva, și, în fine, ca să fie acordată reclamantului asistență juridică gratuită și scutirea de la plata taxelor judiciare.

53. La 27 decembrie 2001, Federația Rusă a adresat Ministerului Justiției cipriot o scrisoare, în care cerea, din numele reclamantului, ca să fie intentate urmăriri penale în privința decesului trei Rantseva și ca reclamantul să fie atras în proces în calitate de victimă și să beneficieze de asistență juridică gratuită.

54. La 16 aprilie 2002, Ambasada Rusiei în Cipru a transmis Ministerului de Justiție și al Ordinii publice cipriot cererile de asistență referitoare la decesul trei Rantseva întocmite de către Procuratura Generală a Federației Ruse în temeiul Tratatului de asistență judiciară la 11 și 27 decembrie 2001.

55. La 25 aprilie 2002, Procuratura Generală a Federației Ruse adresează o cerere repetată privind intentarea urmăririi penale în privința decesului trei Rantseva transmise din nou cererea reclamantului privind atragerea sa în proces în calitate de victimă pentru a putea prezenta probe suplimentare, precum și cererea acestuia privind asistența judiciară. El cere Guvernului cipriot ca să fie informat de orice decizie ce ar putea fi luată în această privință.

56. La 25 noiembrie 2002, reclamantul a solicitat autorităților ruse ca să fie recunoscut în calitate de victimă în procedura referitoare la decesul fiicei sale și a înaintat din nou o cerere privind acordarea asistenței juridice, pe care Procuratura Generală a Federației Ruse a transmis-o Ministerului Justiției cipriot.

57. Într-o scrisoare din 27 decembrie 2002 adresată Ministerului Justiției cipriot, procurorul general adjunct al Federației Ruse, referindu-se la cererea detaliată formulată de reclamant în privința intentării unui proces penal referitor la decesul fiicei sale și acordarea asistenței judiciare în Cipru, anterior transmise autorităților cipriote în temeiul Tratatului și a Convenției de asistență judiciară, a notat că nu a fost primită nici o informație și solicită răspuns de la autoritățile cipriote.

58. La 13 ianuarie 2003, Ambasada Rusiei a adresat Ministerului Afacerilor externe cipriot o scrisoare solicitând acordarea unui răspuns în cel mai scurt termen la cererea de acordare a asistenței judiciare în privința decesului trei Rantseva.

59. Prin scrisori din 17 și 31 ianuarie 2003, Procuratura Generală a Federației Ruse a reiterat cererile sale de asistență judiciară, notând că autoritățile cipriote nu au acordat nici un răspuns.

60. Printr-o scrisoare din 4 martie 2003 la care a anexat o scrisoare a șefului poliției, precum și un raport al poliției din 8 iulie 2002 întocmit cu ocazia vizitei reclamantului la comisariatul de poliție din Limassol în august 2001, Ministerul Justiției cipriot a informat procurorul general al Federației Ruse că poliția cipriotă a dat curs cererii sale.

61. La 19 mai 2003, Ambasada Rusiei a adresat Ministerului Afacerilor externe cipriot o scrisoare solicitând acordarea unui răspuns în cel mai scurt termen la cererea de acordare a asistenței judiciare în privința decesului trei Rantseva.

62. La 5 iunie 2003, Procuratura Generală a Federației Ruse a prezentat o nouă cerere în temeiul Tratatului de asistență judiciară. Ea cerea autorităților cipriote să efectueze o anchetă suplimentară în privința circumstanțelor morții trei Rantseva, estimând decizia din 27 decembrie 2001 ca fiind

nesatisfăcătoare. Aceasta remarca, în mod special, că în pofida incertitudinilor cu privire la circumstanțele decesului și faptului că a fost recunoscut că la momentul căderii victima încerca să scape din apartament unde era deținută, această decizie clarifica contradicțiile dintre declarațiile martorilor și nu menționa toate concluziile autopsiei realizate la cererea autorităților cipriote.

63. La 8 iulie 2003, Ambasada Rusiei a adresat Ministerului Afacerilor externe cipriot o scrisoare cerând acordarea unui răspuns în regim de urgență la cererile precedente.

64. La 4 decembrie 2003, Comisarul drepturilor omului din Federația Rusă a transmis Mediatorului Republicii Cipru o plângere a reclamantului referitoare la lipsa răspunsului autorităților cipriote.

65. La 17 decembrie 2003, în răspuns la cererea autorităților ruse (paragraful 52 mai sus), Ministerul Justiției cipriot a transmis Procurorului general al Federației Ruse un raport al poliției cipriote din 17 noiembrie 2003. Acest raport, întocmit de către unul din polițiștii care au asistat la scena din 28 martie 2001, aducea răspunsuri scurte la întrebările adresate de către autoritățile ruse. El afirma că martorii fuseseră audiați și că au fost colectate mărturiile acestora, subliniind că toate elementele de probă au fost luate în considerare în cadrul anchetei. El a indicat următoarele:

„Pe la ora 6 și 30 de minute la 28 martie 2001, victima ieși la balconul camerei sale trecând prin ușa balconului și începu să coboare la balconul etajului de mai jos cu ajutorul unei cuverturi pe care o agăță de parapet. Ea purta poșeta pe umăr. Ea se agăță de parapetul de aluminiu al balconului pentru a coborî pe balconul de la etajul de mai jos și a fugi. În circumstanțe neclare, ea căzu atunci în stradă. Căzătura a fost letală.”

66. Conform raportului, nu se știa motivul din care dra Rantseva a părăsit apartamentul la 19 martie 2001, însă ancheta a ajuns la următoarea concluzie :

„ (...) victima nu dorea să fie expulzată din Cipru, angajatorul său stând la intrarea apartamentului în care ea era găzduită, aceasta a decis să riște să iasă prin balcon, în consecință căzând și decedând pe loc. ”

67. Raportul mai indica faptul că criticile formulate în privința autopsiei efectuate în Cipru și divergențele invocate între examinările criminalistice ale autorităților cipriote și cele ale autorităților ruse au fost transmise medicului legist din Cipru care făcuse autopsia și că acesta a răspuns că concluziile sale erau suficiente și nu erau necesare completări. În fine, raportul reitiera că ancheta a conchis că nimic nu indica la faptul că ar putea fi angajată răspunderea penale a unei persoane terțe pentru decesul trei Rantseva.

68. Printr-o scrisoare din 17 august 2005, Ambasadorul Rusiei în Cipru a solicitat informații suplimentare cu privire la ședința de judecată aparent stabilită pentru data de 14 octombrie 2005 și a înaintat din nou cererea privind acordarea asistenței judiciare reclamantului. Ministerul Justiției cipriot a răspuns prin fax la 21 septembrie 2005 că judecătoria din Limassol nu a putut să găsească nici o mențiune cu privire la stabilirea vreunei ședințe de judecată pentru data de 14 octombrie 2005 și a cerut autorităților ruse precizări în acest sens.

69. La 28 octombrie 2005, reclamantul a solicitat autorităților ruse audierea a două tinere rusoaice revenite în Rusia care fuseseră colegele trei Rantseva la cabaretul din Limassol și care ar fi putut atesta, după cum susținea el, că acolo putea fi vorba de exploatare sexuală. El a reiterat cererea la 11 noiembrie 2005. Autoritățile ruse au răspuns că ele nu puteau efectua aceste audieri decât la cererea autorităților cipriote.

70. Printr-o scrisoare din 22 decembrie 2005, Procuratura Generală a Federației Ruse a solicitat Ministerului Justiției cipriot să-i comunice ultima informație disponibilă în ancheta reluată în privința decesului trei Rantseva și să-i indice care era procedura de contestare a deciziilor judiciare cipriote. Indicând că, conform informațiilor de care dispuneau autoritățile ruse, ședința stabilită pentru data de 14 octombrie 2005 a fost amânată din lipsa declarațiilor cetățencelor ruse care au fost colegele trei Rantseva, Procuratura și-a asumat angajamentul să acorde Ciprului toată susținerea necesară pentru colectarea noilor elemente de probă.

71. După cum susține reclamantul, procurorul general al Republicii Cipru i-a confirmat avocatului său în luna ianuarie 2006 că era dispus să ordone redeschiderea anchetei în cazul în care va primi probe noi care vor da indicii asupra unei activități criminale.

72. La 26 ianuarie 2006, Ambasada Rusiei a solicitat Ministerului Justiției cipriot să-i ofere precizări în privința ședinței amânate din 14 octombrie 2005. Ministerul Justiției a răspuns prin fax la 30 ianuarie 2006 că nu sunt date despre o astfel de ședință nici la judecătoria din Limassol, nici la Curtea Supremă din Cipru și a solicitat precizări în privința acestei ședințe.

73. La 11 aprilie 2006, Procuratura Generală a Federației Ruse a solicitat Ministerului Justiției cipriot oferirea unor precizări cu privire la ședința amânată și și-a reiterat cererea referitoare la procedura de apel în Cipru.

74. Printr-o scrisoare din 14 aprilie 2006, Procurorul general al Republicii Cipru a informat autoritățile ruse că nu vedea nici un motiv pentru a solicita colectarea mărturiilor celor două cetățence ruse indicate de reclamant. După el, dacă aceste persoane se aflau în Republica Cipru, mărturiile lor puteau fi colectate de la poliția cipriotă, iar dacă ele se aflau în Rusia, autoritățile ruse nu aveau nevoie de consimțământul autorităților cipriote pentru a le audia.

75. La 26 aprilie 2006, Ministerul Justiției cipriot a solicitat din nou Procuraturii Generale a Federației Ruse precizări cu privire la ședința pretins amânată.

76. La 17 iunie 2006, Procuratura Generală a Federației Ruse a adresat Procurorului general al Republicii Cipru o scrisoare prin care îi amintea despre cererile rămase fără răspuns care au fost adresate anterior cu scopul completării anchetei cu privire la decesul trei Rantseva și comunicării informațiilor cu privire la mersul procedurii judiciare.

77. La 22 iunie și la 15 august 2006, reclamantul a solicitat din nou autorităților ruse să audieze cele două tinere rusoaice.

78. La 17 octombrie 2006, Ministerul Justiției cipriot confirmă Procuraturii Generale a Federației Ruse că ancheta privind decesul trei

Rantseva a fost încetată la 27 decembrie 2001 și că a fost stabilită moartea accidentală. În scrisoare era indicat după cum urmează:

„Decizia nu a fost contestată, nici o probă nouă nu a fost anexată la dosar”.

79. La 25 și 27 octombrie 2006, la 3 octombrie 2007 și la 6 noiembrie 2007, reclamantul a solicitat din nou autorităților ruse audierea celor două tinere rusoase.

II. RAPOARTELE CU PRIVIRE LA SITUAȚIA „ARTISTELOR” ÎN CIPRU

A. Raportul întocmit *ex officio* de către Ombudsmanul cipriot cu privire la regimul de intrare și munca femeilor străine în calitate de artiste în locurile de divertisment în Cipru (24 noiembrie 2003)

80. În noiembrie 2003, Ombudsmanul cipriot a publicat un raport despre „artiste” în Cipru. În introducere, el explică în felul următor întocmirea acestui raport:

„Date fiind circumstanțele în care [Oxana] Rantseva și-a pierdut viața și luând în considerare alte cauze similare care au fost făcute publice, cauze de violență sau rele tratamente în privința femeilor străine venite în Cipru pentru a lucra în calitate de „artiste”, am decis să efectuez o investigație *ex officio* (...)”

81. Referitor la circumstanțele particulare ale cauzei trei Rantseva, el notează următoarele :

„După ce a executat procedurile legale de imigrare, ea începu să lucreze la 16 martie 2001. Trei zile mai târziu, ea părăsi cabaretul și locul în care locuia pentru motive care nu au fost niciodată elucidate. Angajatorul notifică despre aceasta Serviciul pentru Străini și Imigrare din Limassol. Totuși, din motive necunoscute, numele lui [Oxana] Rantseva nu a apărut în lista persoanelor căutate de poliție”

82. Ombudsmanul mai menționează următoarele:

„Motivul din care poliția a predat-o pe [Oxana] Rantseva angajatorului său în loc s-o elibereze, dat fiind faptul că ea nu făcea obiectul unei ordonanțe de arest sau ordonanțe de expulzare, rămâne de asemenea necunoscut.”

83. În raportul său, Ombudsmanul analizează istoricul muncii femeilor tinere în calitate de artiste, remarcând că cuvântul „artistă” a devenit în Cipru sinonim cu „prostituată”. El explică că începând cu mijlocul anilor 70, mii de femei tinere au intrat legal în Cipru pentru a lucra în calitate de artiste, însă, de fapt, au fost angajate în calitate de prostituate în numeroase cabareture din țară. Ombudsmanul mai adaugă că începând cu anii 80, autoritățile au depus eforturi pentru a implementa un regim mai strict pentru a garanta un control eficace al imigrării și pentru a limita „fenomenul cunoscut și recunoscut de la sosirea femeilor străine pentru a lucra în Cipru în calitate de artiste” însă mai multe din măsurile elaborate nu au fost întreprinse din cauza opunerii de rezistență de către conducătorii cabareturilor și agenților artistici.

84. Conform aceluiași raport, dezvoltarea prostituției în Cipru este alimentată din anii 90 de femeile venite, în special, din fostele state ale Uniunii Sovietice. În acest sens :

„În aceeași perioadă, a fost remarcată un anumit progres în punerea în aplicare a acestor măsuri și a politicii adoptate. Totuși, nu a avut loc nici o ameliorare în ceea ce privește exploatarea sexuală, traficul de femei, care au fost supuse unui regim de sclavie modernă.”

85. În ceea ce privește condițiile de viață și de muncă ale artistelor, raportul indică următoarele :

„Majoritatea femeilor care vin în țară pentru a munci în calitate de artiste vin din familii sărace din țările post-socialiste. În marea majoritate, ele sunt cu studii (...) Puține femei sunt veritabile artiste. De cele mai dese ori, aceste femei știu că vor fi forțate să se prostitueze. Totodată, ele nu știu în ce condiții o vor face. În unele cazuri, ele cred că ajungând în Grecia, vor lucra în calitate de chelnerițe sau dansatoare și vor trebui pur și simplu să încite clienții să comande băuturi. Ele sunt, într-un final, constrânse cu forța fizică și psihică să facă lucrul pentru care ele de fapt au fost angajate (...)

Femeile străine care nu cedează acestei presiuni sunt forțate de către angajatorii lor să se prezinte la Serviciul pentru Străini și Imigrare să declare, invocând motive false, că doresc să rezilieze contractul și să părăsească Ciprul (...) Angajatorii pot astfel să le înlocuiască rapid cu alte artiste (...)

De la sosirea lor în Republica Cipru și până la plecare, artistele străine sunt sub supravegherea și paza continuă a angajatorilor lor. După ce termină lucrul, ele nu pot pleca unde le trece prin cap. Au fost chiar și plângeri din care reiese că unele au fost încuiate în locuința lor. Mai mult decât atât, pașapoartele lor și alte documente personale rămân în posesia stăpânilor lor sau a agenților artistici. Acelea care refuză să se supună sunt pedepsite cu aplicarea violenței sau cu impunerea taxelor, de obicei reținute din consumații sau rapoarte sexuale contra plată. Bineînțeles, aceste sume figurează în contractele pe care acestea le semnează.

(...)

Artistele sunt de obicei cazate în hoteluri neclasificate sau cu o stea sau în apartamente sau anexe situate lângă cabareture sau chiar la etajele superioare ale aceluiași imobile. Aceste locuri aparțin agenților artistici sau proprietarilor cabareturelor, și sunt în permanență supravegheate. Tineretele sunt cazate acolo câte trei sau patru în cameră. Conform rapoartelor poliției, un număr mare din aceste imobile nu asigură condiții de viață și igienă corespunzătoare.

(...) În fine, este necesar de știut că din moment ce sosesc în Cipru, artistele străine sunt foarte îndatorate, de exemplu pentru cheltuieli de călătorie, comisioane deduse de agentul artistic care le-a adus sau care le-a găsit în țara lor, etc. Ele sunt deci constrânse să lucreze în condiții foarte rele pentru ca cel puțin să-și întoarcă datoriile.” (*trimiteri omise*)

86. În privința recrutării tinerelor în țara lor de origine, în raport se indică următoarele :

„Urmărirea femeilor tinere care vor fi trimise să lucreze în Cipru este efectuată de obicei de către agenții artistici locali, în colaborare cu omologii lor din diferite țări, cu care au acorduri. După ce au lucrat în Cipru timp de șase luni cel mult, un număr mare de artiste sunt trimise în Liban, Siria, Grecia sau Germania.” (*trimiteri omise*)

87. Ombudsmanul mai remarcă că poliția a primit plângeri de la victimele traficului :

„După cum rezultă din explicațiile poliției, numărul mic de plângeri înregistrate se datorează temerii artistelor că provocate de amenințările cu moartea de la proxenetul lor.”

88. Ombudsmanul mai menționează printre altele că măsurile de protecție a victimelor care se plâng nu sunt suficiente: chiar dacă ele au dreptul să lucreze în altă parte, ele trebuie să activeze în același domeniu. Astfel, foștilor angajatori le este ușor să le găsească.

89. Ombudsmanul concluzionează:

„Fenomenul traficului de persoane s-a dezvoltat considerabil în toată lumea. Constituie trafic nu doar exploatarea sexuală a altuia, ci și exploatarea prin muncă a altuia în condiții de sclavie [sau] de servitute (...)

Din raport reiese că pe parcursul a ultimilor douăzeci de ani, Cipru a devenit nu doar țară de destinație, ci și țară de tranzit unde femeile sunt în mod sistematic aruncate pe piața prostituției. Această situație se datorează în mare măsură toleranței autorităților imigraționiste care sunt totalmente la curent cu ceea ce se petrece în realitate.

Datorită politicii aplicate în materie de intrare pe teritoriu și permis de muncă în locuri de divertisment și de spectacol, mii de femei străine, fără nici o altă soluție, au intrat legal în țară pentru a lucra ilegal în calitate de « artiste ». Prin diferite mijloace de presiune și constrângere, angajatorii lor le forțează, pe majoritatea, să se prostitueze în condiții dure care aduc atingere drepturilor fundamentale, și anume, libertății individuale și demnității umane. ” (*trimiteri omise*)

90. Ombudsmanul face referire la cadrul legislativ de luptă contra traficului și exploatarei sexuale, însă observă că nici o măsură nu a fost pusă în practică pentru aplicarea politicilor adoptate :

„ (...) Deseori, diferitele departamente și servicii care se ocupă de această problemă, nu o cunosc suficient și nu au fost pregătiți corect, sau ignoră obligațiile impuse de lege (...) ”

B. Extrase din raportul din 12 februarie 2004 întocmit de către Comisarul pentru drepturile omului al Consiliul Europei în cadrul vizitei sale în Cipru în iunie 2003

91. Comisarul pentru drepturile omului al Consiliul Europei s-a deplasat în Cipru în luna iunie 2003. În raportul său din 12 februarie 2004 întocmit în privința acestei vizite, el menționează problemele traficului de femei în Cipru. În raport se indică anume următoarele:

„29. Nu este greu de înțeles cum Ciprul, cu dezvoltarea sa economică și turistică remarcabilă a putut să devină o țintă importantă a traficului de ființe umane din regiunea est-mediteraneană. Absența unei politici imigraționiste și lacunele legislative în materie nu au făcut decât să faciliteze fenomenul. ”

92. Referitor la cadrul juridic în vigoare în Cipru (paragrafele 127 - 131 de mai jos), el formulează observațiile următoare:

„30. Autoritățile au reacționat pe plan normativ. Legea din 2000 (Legea 3(I) din 2000) a stabilit un cadru adecvat pentru reprimarea traficului de ființe umane și a exploatarei sexuale a copiilor. Conform acestei legi, orice acțiune care poate fi calificată ca fiind trafic de ființe umane potrivit Convenției privind lupta împotriva traficului de ființe umane și exploatarea sexuală, precum și alte acte similare specificate în lege, constituie infracțiune sancționabilă cu privațiune de libertate de 10 ani, pedeapsă aplicabilă și pentru 15 ani în cazul în care victima are o vârstă mai mică

de 18 ani. Infracțiunea de exploatare sexuală este sancționabilă cu privațiune de libertate pe un termen de 15 ani. Dacă este comisă de către rudele victimei sau de către persoane care exercită asupra acesteia autoritate sau influență, pedeapsa este de 20 de ani de privațiune de libertate. În conformitate cu prevederile articolului 4, folosirea copiilor pentru producerea și comercializarea materialelor cu caracter pornografic constituie infracțiune. În temeiul articolului 7, se acordă ajutor din partea statului, în limite rezonabile, victimelor exploatării; acest ajutor include indemnizații de subzistență, cazare temporară, îngrijire medicală și asistență psihiatrică. Articolul 8 reiterează dreptul la repararea prejudiciului referindu-se la dreptul instanței de judecată de a acorda despăgubiri punitive în cazul în care gradul exploatării sau gradul dominării acuzatului asupra victimei le justifică. Un muncitor străin care se află legal pe teritoriul Ciprului și este victimă a exploatării poate să se adreseze autorităților pentru a găsi un alt loc de muncă pentru perioada restantă a permisului său de muncă inițial (articolul 9). În fine, Cabinetul de Miniștri, în temeiul articolului 10, a desemnat un tutore pentru victime, care are ca atribuții principale să consilieze victimele și să le ajute, să examineze plângeri privind exploatarea și să urmărească autorii acesteia, precum și să depisteze orice neajuns sau lacună a legii, și să facă recomandări în vederea eliminării lor.”

93. Referitor la măsurile practice, Comisarul notează următoarele :

„31. În practică, Guvernul a depus efort pentru protejarea femeilor care s-au plâns pe angajatorii lor, autorizându-le să rămână în țară pentru a stabili tarifele. În unele cazuri, femeile au rămas în Cipru pe cheltuiala Guvernului pe timpul anchetei.”

93. Totuși, Comisarul reproșează autorităților faptul de a nu se fi alarmat de problema numărului excesiv de femei tinere străine care vin să lucreze în cabareturile cipriote :

„32. Totuși, în afara procedurilor represive, a putu fi implementate și măsuri de control preventiv. Însăși autoritățile au recunoscut că multe tinere care imigrează în Cipru în calitate de artiste de cabaret rămâne foarte disproporționat în coraport cu populația insulei.”

C. Extrase din raportul de monitorizare din 26 martie 2006 privind progresele din cadrul punerii în aplicare a recomandărilor Comisarului pentru drepturile omului a Consiliului Europei

94. La 26 martie 2006, Comisarul pentru drepturile omului a Consiliul Europei a publicat un raport de monitorizare în care se evalua progresele efectuate de către Guvernul cipriot în cadrul punerii în aplicare a recomandărilor sale formulate în raportul său precedent.

(...)

100. Concluziile acestui raport sunt următoarele :

„57. Traficul de ființe umane este una din problemele cele mai urgente și complexe cu care se confruntă Statele membre ale Consiliului Europei, printre care și Cipru, în materia drepturilor omului. Este evidentă existența riscului ca tinerele care intră în Cipru cu vize de artiste să fie victimele traficului de ființe umane sau devin ulterior victimele abuzului sau a unei oarecare forme de constrângere. Aceste femei sunt recrutate oficial în calitate de dansatoare de cabaret, însă cu toate acestea, ele conștientizează că vor lucra și ca prostituate. El vin de obicei din țări în care nivelul de viață este inferior celui din Cipru și pot să se afle într-o situație sensibilă pentru a face față exigențelor angajatorilor sau clienților lor. Însăși procedura, prin care proprietarul instituției cere permisiunea în numele femeii, face adesea ca femeia să fie dependentă de angajatorul său sau de agentul său și mărește riscul ca ea să cadă în brațele rețelelor de trafic.

58. Comisarul face apel de urgență la vigilența autorităților cipriote în controlul situației și să facă în așa fel încât regimul de vize de artiste să nu servească pentru facilitarea ființelor umane sau la prostituarea forțată. În această privință, Comisarul amintește reacția exemplară a autorităților luxemburgheze care au eliminat regimul de vize de artiste de cabaret în urma unui raport pe care Comisarul l-a întocmit în privința acestei țări și în care și-a exprimat o îngrijorare analogică. Cel puțin, modificări în practica actuală ar putea duce la aceea ca femeile să solicite ele însele vize și la aceea ca nota informativă să ajungă la ele înainte de sosirea lor pe teritoriul cipriot.

59. Comisarul salută cu satisfacție noul Plan național de acțiuni pentru lupta contra traficului de ființe umane care este primul pas către rezolvarea problemei. Comisarul încurajează Ministerul Afacerilor Interne ca Planul să fie aplicat pe deplin. Noua lege privind traficul de ființe umane, de asemenea, va juca un rol important din moment ce va fi adoptată. De asemenea, ar trebui remarcate măsurile pozitive diverse întreprinse de către serviciile de poliție pentru lupta contra acestui fenomen, și anume, crearea unui serviciu abilitat în prevenirea traficului de ființe umane și lupta contra acestui fenomen.

60. Pentru a putea respecta drepturilor victimelor traficului, autoritățile trebuie să fie capabile să identifice victimele și să le orienteze către organismele specializate care ar putea să le asigure cazare, protecție și asistență. Comisarul invită de urgență autoritățile cipriote să continue instruirea colaboratorilor de poliție în privința identificării și orientării victimelor. El încurajează implicarea femeilor colaboratori de poliție în acest sector. De asemenea, ar trebui consolidat parteneriatul cu ONG-uri și alți actori ai societății civile. Comisarul speră că centrul de adăpost din Limassol va funcționa cât mai curând posibil.”

D. Extrase din raportul din 12 decembrie 2008 al Comisarului pentru drepturile omului al Consiliului Europei privind vizita sa în Cipru la 7 la 10 iulie 2008

101. Comisarul pentru drepturile omului a publicat recent un alt raport privind vizita pe care a făcut-o în Cipru în luna iulie 2008. El înscrie observațiile sale în privința evoluției aspectelor referitoare la traficul de ființe umane și subliniază că traficul de femei cu scopuri de exploatare este o problemă majoră într-un număr mare din țările europene, printre care și Ciprul. În continuare el formulează următoarele observații:

„33. Deja în 2003, Ombudsmanul indicase că Ciprul era asociat cu traficul în egală măsură în calitate de țară de destinație, cât și țară de tranzit, majoritatea femeilor fiind obiectul șantajului și fiind forțate de a se prostitua. În 2008, insula mai reprezintă destinația unui număr mare de femei [originare din Filipine, Rusia, Moldova, Ungaria, Ucraina, Grecia, Vietnam, Uzbekistan și Republica dominicană] care sunt victime ale traficului de exploatare sexuală comercială (...) Se pare că femeile nu-și primesc salariul decât parțial sau deloc, că ele sunt forțate să predea pașaportul și sunt constrânse să presteze servicii sexuale clienților. Majoritatea femeilor nu sunt libere în mișcări, sunt constrânse să lucreze mai mult timp decât este durata legală de lucru și locuiesc în condiții deplorabile, izolate și sub strictă supraveghere.

34. Majoritatea victimelor traficului intră în Cipru cu o viză numită „artist” sau de „spectacol” cu un termen de trei luni pentru a lucra în cabareti, discoteci sau baruri, sau cu o viză de turism pentru a lucra în saloane de masaj, care, oficial, sunt apartamente private (...) Permisul este cerut de către proprietarul instituției, de cele mai deseori un „cabaret”, pentru femeile în cauză.

35. Studiul realizat de Institutul Mediteranean de Studii de Gen (MIGS) a dus la publicarea în octombrie 2007 a unui raport privind traficul de ființe umane. Acesta arată că un număr aproximativ de 2 000 de femei străine vin în fiecare an în Cipru cu permise de muncă „artist” sau „spectacol” de scurtă durată. Timp de 20 de ani în perioada anilor 1982 - 2002, numărul cabaretilor de pe insulă s-a mărit în mod vertiginos (111 %)(...)

36. În cadrul vizitei sale, Comisarul a aflat că în Republica Cipru sunt cam 120 de cabareti, fiecare dintre ele angajând aproximativ 10 -15 femei (...)” (*trimiteri omise*)

102. Comisarul notează că țara este dotată de o legislație completă de luptă contra traficului care califică în calitate de infracțiuni penale toate formele de trafic și prevede pedepse de privațiune de libertate pe o perioadă de până la 20 de ani în cazul exploatarei sexuale, precum și de măsuri de ajutor și de protecție pentru victime (paragrafele 127-131 de mai jos). De asemenea, el mai menționează că a vizitat un nou centru public de adăpost care funcționează din noiembrie 2007 și că a fost impresionat de acest centru și devotamentul personalului din acesta. Referitor la acuzațiile de corupție în poliție, el indică următoarele:

„42. Autoritățile au asigurat Comisarul că plângerile referitoare la fapte de corupție în comparație cu traficul în cadrul forțelor de ordine erau cazuri izolate. Autoritățile au precizat că în prezent, au fost efectuate anchete în cadrul a trei cauze disciplinare referitoare la acțiuni de trafic de ființe umane/prostituție: într-o cauză a avut loc achitare, în timp ce în privința celorlalte două cauze ancheta se mai desfășoară. Printre altele, în 2006, un funcționar de poliție a fost condamnat la pedeapsă de 14 luni de privațiune de libertate și a fost în consecință demis în temeiul acuzațiilor cu privire la trafic.”

103. Concluziile raportului referitor la regimul permiselor de muncă de „artist” în Cipru sunt următoare :

„45. Comisarul reiterează că traficul de femei în scopul exploatarei sexuale pune o problemă urgentă și complexă în materia drepturilor omului mai multor State membre ale Consiliului Europei, printre care și Ciprul. Este paradoxal faptul că autoritățile cipriote continuă să elibereze permise de muncă pentru « artiste de cabaret » și licențe pentru instituțiile cabaretilor, după ce au fost luate măsuri legislative de luptă contra traficului de ființe umane și că și-au exprimat voința de a o face prin intermediul Planului național de acțiunii din 2005. Dacă, teoretic, permisele sunt eliberate femeilor care vor efectua activitate de natură artistică, în realitate, un mare număr din ele, poate chiar majoritatea, se vor prostitua.

46. Din cauza existenței permiselor de muncă pentru „artiste”, este foarte dificil pentru autoritățile de poliție să demonstreze constrângerea și traficul și să lupte eficient contra acestor fenomene. Acest tip de permis ar putea deci să fie privit ca mergând contra măsurilor luate contra traficului sau, cel puțin, ca afectând eficacitatea acestor măsuri.

47. Iată de ce, Comisarul regretă că astăzi se mai eliberează permise de muncă pentru „artiste” după ce Guvernul și-a asumat angajamentul să le elimine. Se pare că broșura informativă specială oferită femeilor care vin în țară cu un astfel de permis nu este eficientă, chiar dacă femeile trebuie să o citească și să o semneze în prezența funcționarului.

48. Comisarul solicită autorităților cipriote să elimine din sistem permisele de muncă pentru „artiste” de cabaret care se eliberează în prezent(...)”

(...)

E. Raportul cu privire la traficul de persoane (*Trafficking in Persons Report*) al Departamentului de Stat american (iunie 2008)

105. În raportul său din 2008 cu privire la traficul de persoane, Departamentul de Stat american a formulat constatările următoare:

„Cipru este țara de destinație a unui număr mare de femei de origine din Filipine, din Rusia, din Moldova, din Ungaria, din Ucraina, din Grecia, din Vietnam, din Uzbekistan și din Republica dominicană, care sunt obiectul unui trafic cu scop de exploatare sexuală comercială (...) Majoritatea victimelor traficului sunt introduse în Cipru sub pretexte false de a lucra fie în cabareture, cu un permis de muncă de « artiste » de trei luni, fie în saloane de masaj ilegale, cu o viză simplă de turism.”

106. Raportul menționează că Cipru nu a demonstrat că a intensificat măsurile sale de luptă contra formelor grave de trafic de persoane după anul trecut.

107. În raport se formulează la solicitarea Guvernului cipriot următoarele recomandări:

„Ducerea până la capăt a proiectelor de eliminare și interzicere a utilizării permiselor de muncă de artiști, instrumente bine cunoscute de traficanți, punerea în aplicare a procedurilor operaționale standard în scopul protecției și asistenței victimelor traficului în noul centru de protecție, elaborarea și lansarea unei campanii de reducere a cererii vizând în special clienții și publicul larg cu scopul de a schimba concepțiile greșite cu privire la trafic și industria cabareturelor, alocarea mai multor resurse unității anti-trafic și ameliorarea calității urmăririi traficantilor întru asigurarea faptului că aceștia vor fi condamnați și pedepsiți în modul corespunzător.”

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE PERTINENTE

A. Cipru

1. Extrase din Constituție

108. Articolul 7 din Constituția Ciprului protejează dreptul la viață și integritatea fizică.

109. Articolul 8 dispune că nimeni nu poate fi supus torturii sau pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante.

110. Articolul 9 este formulat după cum urmează :

« Toate persoanele au dreptul la trai decent și la protecție socială. Legea prevede protecția muncitorilor, asistența săracilor și un sistem de asigurare socială. »

111. În părțile sale relevante, articolul 10 stipulează :

„1. Nimeni nu poate fi ținut în sclavie sau servitute.

2. Nimeni nu poate fi supus muncii forțate sau obligatorii (...)”

112. Articolul 11 § 1 dispune că orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Articolul 11 § 2 interzice privarea de libertate impusă în alt mod decât în cazurile prevăzute de articolul 5 § 1 dal Convenției și de lege.

2. Cererile privind permisele de intrare, ședere și muncă pentru artiști

a. Procedura la data faptelor

113. În 2000, Registrul Civil și Departamentul de Migrație definea un „artist” în felul următor :

„orice străin care dorește să intre pe teritoriul Ciprului pentru a munci într-un cabaret, o discotecă sau un alt loc de divertisment nocturn și care a împlinit vârsta de 18 ani. ”

114. În temeiul articolului 20 al legii cu privire la străini și imigrare (capitolul 105), Consiliul miniștrilor are competența de a emite regulamente referitoare la condițiile de intrare a străinilor pe teritoriu, de a controla imigrația și fluxurile de străini, determinarea garanțiilor aplicabile străinilor titulari de permise și stabilirea unor eventuale taxe în materie. În pofida acestor prevederi, la momentul faptelor, procedura de intrare pe teritoriul cipriot a persoanelor care vin pentru a lucra în calitate de artiști de cabaret erau stabilite prin decizii și instrucțiuni ale Ministerului de Interne, ale agențiilor de imigrare și ale șefilor din Minister.

115. Conform procedurii stabilite în 1987, cererile de intrare, ședere și de eliberare a permiselor de muncă urmau a fi depuse de viitorul angajator (directorul cabaretului) și agentul turistic, cu anexarea unui contract de muncă în care să fie stipulate condițiile exacte convenite între părți, precum și xerocopiile filelor relevante ale pașaportului artistei. Agenții artistici mai erau obligați să depună o garanție bancară de 10 000 lire cipriote (CYP), fie circa 17 000 EUR, pentru acoperirea eventualelor cheltuieli de repatriere. Directorii cabaretelor urmau să depună o garanție bancară de 2500 CYP, fie circa 4200 EUR, pentru acoperirea cheltuielilor unei eventuale repatrieri pentru care ei a responsabili.

116. Dacă erau respectate toate condițiile, se elibera o viză de intrare și un permis de ședere temporar pentru o durată de cinci zile. La sosire, artista urma a fi supusă diferitor examinări medicale pentru verificarea dacă nu sunt bolnave de SIDA sau de alte infecții sau boli infecțioase. În cazul în care rezultatele erau negative, se elibera un permis de ședere temporar și de muncă pentru o durată de trei luni cu posibilitate de prelungire. Numărul artistelor care puteau fi angajate într-un cabaret era limitat.

117. Pentru a evita ca artiste să nu fie forțate să plece din cabaret cu clienți, le era impus să fie prezente în cabaret între orele 21-3, chiar dacă numărul lor nu dura decât o oră. Absențele pe motiv de boală de asemenea urmau a face obiectul unui certificat medical. Directorii de cabareture trebuiau să anunțe Serviciul de migrație dacă o artistă nu se prezenta la locul de muncă sau rupea contractul în alt mod. În caz contrar, artista era expulzată și cheltuielile de repatriere erau acoperite de garanția bancară depusă de directorul de cabaret. Dacă un agent artistic a fost deja condamnat pentru infracțiuni legate de prostituție, el nu putea obține viză de intrare pentru artiste.

b. Alte elemente relevante

118. În 1986, în urma sesizărilor privind prostituarea artistelor, șeful poliției propuse crearea unui comitet *ad hoc* abilitat cu evaluarea capacităților necesare ale artiștilor care doreau să vină în Cipru pentru a munci în această calitate. Totuși, această măsură nu a fost niciodată aplicată.

Fuse creat un comitet de o însemnătate mai limitată, însă cu timpul acesta și-a slăbit activitatea.

119. În cadrul procedurii puse în aplicare în 1987, cererile de viză de intrare trebuiau să fie însoțite de acte ce să confirme competența artistică. Totuși, la ordinul Ministrului de Interne din acea perioadă, aplicarea acestei măsuri a fost amânată în luna decembrie 1987 pe o perioadă nedeterminată.

120. În 1990, exprimându-și îngrijorarea cu privire la faptul că și agenții artistici dețineau sau gestionau cabareture sau dețineau locuințe în care cazau artiste, Registrul Civil și Departamentul de Migrație informă toți agenții artistici că începând cu 30 iunie 1990, proprietarii cabareturelor nu vor mai putea avea calitatea de agenți artistici. Aceștia trebuiau să declare autorităților care din aceste două activități ei doresc să exercite în continuare. Mai mult decât atât, mărimea garanțiilor bancare fuse ridicată, de la 10 000 la 15 000 CYP pentru agenții artistici și de la 2 500 la 10 000 CYP pentru directorii de cabareture. Totuși, aceste măsuri nu au fost niciodată aplicate, agenții turistici și directorii de cabareture opunându-se la acestea. Unica schimbare care a fost făcută a fost mărirea cuantumului garanției bancare care trebuia să fie depusă de directorii de cabaret, care s-a mărit de la 2 500 CYP la 3 750 CYP (aproximativ 6 400 EUR).

(...)

4. *Traficul de ființe umane*

127. Cipru are acum o legislație referitoare la traficul de ființe umane în urma adoptării Legii nr. 3-1) din 2000 cu privire la lupta contra traficului de persoane și a exploatării sexuale a copiilor. Articolul 3 § 1 al acestei legi interzice :

„a. exploatarea sexuală a persoanelor adulte în scopuri comerciale :

i. dacă este săvârșită prin aplicarea forței, a violenței sau amenințărilor ; sau

ii. în caz de escrocherie ; sau

iii. dacă este săvârșită prin abuz de putere sau altă formă de presiune, cum a în cazul în care persoana care este supusă exploatării nu are altă alegere rezonabilă și reală decât să cedeze presiunii sau relelor tratamente la care este supusă ;

b. traficul de persoane adulte în scopuri comerciale și de exploatare sexuală în circumstanțele expuse în alineatul a) de mai sus ;

c. exploatarea sexuală sau relele tratamente aplicate minorilor ;

d. traficul de minori în scopuri de exploatare sexuală sau de rele tratamente.”

128. În temeiul articolului 6, consimțământul victimei nu poate fi invocat de către autorii traficului de persoane.

129. În temeiul articolului 5 § 1, persoanele găsite vinovate de trafic de persoane în scopuri de exploatare sexuală a adulților riscă o pedeapsă care poate ajunge până la zece ani de închisoare sau 10 000 CYP de amendă, sau ambele pedepse. Dacă victima este un minor, pedeapsa maximă este de 15 ani de închisoare sau 15 000 CYP de amendă. Articolul 3 § 2 prevede o pedeapsă mai severă în unele cazuri:

„În sensul prezentului articol, constituie abuz de putere sau o altă formă de constrângere [orice acțiune contrară dispozițiilor articolului 1 comisă de o persoană ce are cu victima] o legătură de sânge sau de afinitate până la al treilea grad sau orice alt fel de relație în cadrul căreia prima persoană, în virtutea poziției sale, exercită asupra celei de a doua influență și autoritate, cum a, în calitate de tutore, educator, reprezentant al unui loc de găzduire, al unui cămin de reintegrare, al unei instituții penitenciare sau al unei oricare alte instituții analogice sau în calitate de persoană care are funcție sau statut analogic.

a. Orice persoană care încalcă dispozițiile alineatelor a) et b) ale articolului 1 săvârșește o infracțiune pasibilă de pedeapsa de 15 ani de privațiune de libertate.

b. Orice persoană care încalcă dispozițiile alineatelor c) et d) ale articolului 1 săvârșește o infracțiune pasibilă de pedeapsa de 20 ani de privațiune de libertate.”

130. Articolul 7 obligă Statul să protejeze victimele traficului de persoane prin oferirea ajutorului, și anume, locuință, îngrijiri și asistență psihiatrică.

131. În temeiul articolelor 10 și 11, Consiliul de miniștri poate numi un „tutore al victimelor” care să consulte și orienteze victimele exploatarei, să examineze plângerile și să întreprindă investigații, să ofere îngrijire și cazare sigură, să întreprindă măsurile necesare pentru a ajuta victimele să se readapteze și să găsească un alt loc de muncă sau să se întoarcă în țara lor, precum și să identifice eventualele lacune în legislație anti-trafic de persoane. Un tutore a fost efectiv numit, însă, atunci când Ombudsmanul a întocmit raportul din 2003 (paragrafele 80-90 mai sus), rolul său rămăsese teoretic și nici un alt proiect de protecție a victimelor nu fusese elaborat.

B. Rusia

1. Competența jurisdicțională conform Codului penal rus

132. Articolele 11 și 12 ale Codului penal al Federației Ruse prevăd aplicabilitatea teritorială a dreptului penal rus. În articolul 11, Federația Rusă stabilește competența sa jurisdicțională asupra infracțiunilor comise pe teritoriul său. Articolul 12 § 3 prevede competență jurisdicțională limitată în privința cetățenilor străini care comit în afara teritoriului rus infracțiuni care lezează interesele Federației Ruse, precum și în cazurile prevăzute de acordurile internaționale.

(...)

IV. TRATATELE ȘI ALTE ACTE INTERNAȚIONALE PERTINENTE

(...)

2. Jurisprudența Tribunalului penal internațional pentru fosta Iugoslavie

142. În prima cauză referitoare la calificarea în calitate de crimă contra umanității a ținerii în sclavie cu scopuri de exploatare sexuală, *Procurorul c. Dragoljub Kunarac, Radomir Kovac și Zoran Vukovic* (12 iunie 2002), Tribunalul penal internațional pentru fosta Iugoslavie observă următoarele :

„117. (...) accepțiunea tradițională a sclaviei, așa cum este definită în Convenția din 1926 cu privire la sclavie, și conform căreia, persoanele sunt adesea considerate ca fiind bunuri mobile, a evoluat pentru a cuprinde diverse forme contemporane de sclavie care se bazează pe exercitarea uneia sau a totalității atributelor dreptului de proprietate. În diversele forme contemporane de sclavie, victima nu este supusă exercitării dreptului de proprietate în forma sa cea mai extremă, ca în cazul în care sclavul este considerat ca fiind un bun mobil ; însă în toate cazurile, exercitarea uneia sau a totalității atributelor dreptului de proprietate duce la distrugerea personalității juridice. Această distrugere este mai gravă atunci când sclavul este considerat ca fiind un bun mobil, însă aici nu este decât o diferență de grad. (...)”

143. Tribunalul a concluzionat următoarele:

„119. (...) chestiunea de a ști dacă o anumită situație constituie o formă de ținere în sclavie va depinde de existența factorilor sau elementelor [care] cuprind „controlul mișcării individului, controlul mediului fizic, controlul psihologic, măsurile întreprinse pentru împiedicarea sau descurajarea oricărei tentative de fugă, recurgerea la forță, amenințările de a recurge la forță sau constrângere, durata, revendicarea drepturilor exclusive, tratamentele crude și abuzurile, controlul sexualității și munca forțată”. În consecință, nu este posibilă enumerarea în mod exhaustiv a tuturor formelor contemporane de sclavie care se includ în sensul larg al termenului (...)”

(...)

B. Traficul de ființe

1. Primele acorduri cu privire la traficul de ființe

146. Primul instrument internațional pentru lupta contra traficului de persoane a fost adoptat în 1904. Este vorba de Aranjamentul internațional în vederea asigurării unei protecții eficace contra traficului criminal cunoscut sub numele de trafic al albilor. Acesta a fost urmat în 1910 de Convenția internațională cu privire la reprimarea traficului albilor. În continuare, la 1921, Societatea națiunilor a adoptat o Convenție pentru eliminarea traficului de femei și de copii, ale cărei dispoziții au fost reiterate ulterior în Convenția internațională cu privire la reprimarea traficului de femei majore din 1933. Împreună cu Convenția din 1949 pentru suprimarea traficului de persoane și a exploatării prostituției semenilor, aceste instrumente au intrat sub auspiciile Organizației națiunilor unite.

2. Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare a femeilor

147. Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare a femeilor a fost adoptată în 1979 de către Adunarea Generală a Națiunilor Unite. Rusia a ratificat-o la 23 ianuarie 1981, iar Cipru a aderat la aceasta la 23 iulie 1985.

148. Articolul 6 al Convenției prevede următoarele :

„Statele Părți întreprind toate măsurile necesare, inclusiv prevederi legislative, pentru a suprima, prin toate modalitățile, traficul de femei și exploatarea prostituției femeilor. ”

3. Protocolul din Palermo

149. Protocolul adițional la Convenția Națiunilor Unite contra criminalității transnaționale organizate referitoare la prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special, a traficului de femei și copii („Protocolul de la Palermo” a fost semnat de Cipru la 12 decembrie 2000, iar de către Rusia la 16 decembrie 2000. Ambele state l-au ratificat respectiv la 26 mai 2004 și la 6 august 2003. Preambulul său conține următoarea declarație:

„Statele Părți la prezentul Protocol,

Declarând că o acțiune eficace în vederea prevenirii și combaterii traficului de persoane, în special, a femeilor și copiilor, cere din partea țărilor de origine, tranzit și destinație o abordare globală și internațională cuprinzând măsuri destinate prevenirii unui astfel de trafic, pedepsirii traficantilor și protejării victimelor acestui trafic, și anume prin respectarea drepturilor lor fundamentale recunoscute pe plan internațional (...)

150. Articolul 3 a) definește astfel traficul de persoane :

„Expresia “trafic de persoane” desemnează recrutarea, transportarea, transferul, cazarea sau primirea persoanelor, prin amenințarea cu recurgere sau recurgerea la forță sau la alte forme de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de putere sau de o situație de vulnerabilitate, sau prin oferirea sau acceptarea plăților sau avantajelor pentru obținerea consimțământului unei persoane având autoritate asupra alteia, în scopul exploatarei. Exploatarea include, cel puțin, exploatarea prostituției altuia sau alte forme de exploatare sexuală, munca sau prestarea forțată a serviciilor, sclavia sau practici analogice sclaviei, servitutea sau prelevarea organelor (...)

151. Articolul 3 b) precizează că consimțământul unei victime a traficului de persoane la exploatarea propusă, așa cum este descrisă în articolul 3 a) nu are importanță în cazul în care au fost utilizate careva mijloace enumerate în alineatul a).

152. Articolul 5 impune statelor să adopte :

„măsuri legislative și altele necesare pentru conferirea caracterului de infracțiune penală acțiunilor enumerate în articolul 3 al (...) Protocolului, în cazul în care acțiunile au fost comise intenționat.”

153. Articolul 6 se referă la asistența și protecția acordate victimelor.
(...)

155. Articolul 10 subliniază necesitatea schimbului de informații între diferitele autorități și a instruirii agenților serviciilor de detectare, reprimare și imigrare.

(...)

6 Convenția Consiliului Europei cu privire la lupta contra traficului de ființe umane, STCE nr. 197, 16 mai 2005

160. Cipru a semnat Convenția Consiliului Europei cu privire la lupta contra traficului de ființe umane «convenția anti-trafic a Consiliului Europei») la 16 mai 2005 și a ratificat-o la 24 octombrie 2007. Convenția a intrat în vigoare pentru Cipru la 1 februarie 2008. Rusia încă nu a semnat-o. În total, 41 de state membre ale Consiliului Europei au ratificat această convenție și 26 de state au ratificat-o.

161. Raportul explicativ al convenției anti-trafic a Consiliului Europei subliniază că traficul ființelor umane este astăzi o problemă majoră în Europa, că pune în pericol drepturile omului și valorile fundamentale ale societăților democratice :

„Traficul de ființe umane, fiindcă prinde în capcană victimele sale, este forma modernă a comerțului mondial de sclavi. Ființele umane sunt considerate ca fiind marfă de cumpărare și vânzare, care este constrânsă să lucreze, în majoritatea cazurilor în industria sexului, dar de asemenea, de exemplu, în sectorul agricol sau în ateliere, clandestine sau nu, pentru salarii foarte mici sau chiar deloc. Majoritatea victimelor identificate ale traficului sunt femei, însă sunt victime bărbați. Printre altele, numeroase victime sunt tineri, uneori copii. Toți caută cu disperare surse de existență, pentru a-și vedea în final viața ruinată de exploatare și lăcomie.

Pentru ca să fie eficientă, strategia de luptă contra traficului de ființe umane trebuie să fie bazată pe o abordare multidisciplinară care implică atât măsurile preventive, protecția drepturilor omului ale victimelor cât și urmărirea traficanților, asigurând în același timp faptul ca legislațiile pertinente ale statelor să fie armonizate și aplicate uniform și eficient.”

162. Preambulul convenției anti-trafic a Consiliului Europei conține mai ales următoarele considerente :

„Considerând că traficul de ființe umane reprezintă o violare a drepturilor omului și o lezare a demnității și integrității ființei umane;

Considerând că traficul de ființe umane poate duce la o situație de sclavie pentru victime ;

Considerând că respectul drepturilor victimelor și protecția lor, precum și lupta contra traficului de ființe umane trebuie să fie obiective primordiale;

(...)”

163. Conform articolului 1, convenția are drept obiect prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, protecția drepturilor omului ale victimelor traficului, conceperea unui cadru complet de protecție și asistență victimelor și martorilor, precum și asigurarea investigațiilor și urmăririlor penale eficace.

164. Articolul 4a) preia definiția traficului enunțată în Protocolul din Palermo, articolul 4 b) preia dispoziția Protocolului din Palermo referitoare la consimțământul victimelor traficului cu scop de exploatare (paragrafele 150 și 151 mai sus).

165. Articolul 5 impune statelor să întreprindă măsuri contra traficului de ființe umane. Acesta prevede următoarele :

„1. Fiecare Parte ia măsuri pentru stabilirea și consolidarea coordonării pe plan național între diferitele instanțe cu atribuții de prevenire și luptă contra traficului de ființe umane.

2. Fiecare Parte stabilește și/sau susține politici și programe eficiente pentru prevenirea traficului de ființe umane prin astfel de mijloace ca : cercetări, campanii de informare, sensibilizare și educație, inițiative sociale și economice și programe de instruire, în special pentru persoanele vulnerabile traficului și profesioniștii vizați de traficul de ființe umane.

(...)”

(...)

167. Articolul 10 expune măsurile ce urmează a fi luate în materie de instruire și cooperare. Acesta prevede următoarele:

„1. Fiecare parte se asigură că autoritățile competente dispun de persoane instruite și calificate în prevenția și lupta contra traficului de ființe umane și identificarea victimelor, în special a copiilor, și în susținerea ultimilor, și că diferitele autorități separate colaborează între ele, precum și cu organizații ce au rol de susținere, pentru a permite identificarea victimelor într-un proces în care se va ține cont de situația particulară a femeilor și copiilor victime (...)

2. Fiecare parte adoptă măsurile legislative și altele necesare pentru identificarea victimelor, după caz, în colaborare cu alte Părți și cu organizațiile ce au rol de susținere. Fiecare parte se asigură că, dacă autoritățile competente consideră că există motive rezonabile de a crede că o persoană a fost victimă a traficului de ființe umane, ca aceasta să nu fie îndepărtată de pe teritoriul său până la sfârșitul procesului de identificare în calitate de victimă a infracțiunii prevăzute la articolul 18 al prezentei Convenții de către autoritățile competente și că beneficiază de asistența prevăzută la articolul 12, paragrafele 1 și 2.

(...)”

(...)

169. Articolele 18 - 21 obligă Statele să incrimineze diferite tipuri de comportament :

(...)

172. Articolul 31 § 1 se referă la competența jurisdicțională. Acesta impune fiecare Stat parte să adopte măsurile legislative și altele necesare pentru stabilirea competenței sale jurisdicționale asupra infracțiunilor prevăzute în convenția anti-trafic a Consiliului Europei în cazul în care sunt comise:

„ a. pe teritoriul său ; sau

(...)

d. de către un cetățean al său, sau un apatrid care își are reședința permanentă pe teritoriul său, dacă infracțiunea se pedepsește penal acolo unde a fost comisă sau dacă nu ține de competența teritorială a nici unui Stat ;

e. împotriva unui cetățean al său.”

173. Statele pot să-și rezerve dreptul de a nu aplica, sau de a nu aplica decât în anumite cazuri sau condiții, regulile de competență definite la paragrafele 1d) și e) ale articolului 31.

174. Articolul 32 obligă Statele să coopereze între ele, conform dispozițiilor convenției, în aplicarea instrumentelor internaționale și regionale pertinente aplicabile, în cea mai mare măsură posibilă, cu scopul :

„ – de a preveni și combate traficul de ființe umane ;

– de a proteja și asista victimele ;

– de a duce investigații sau proceduri în privința infracțiunilor penale stabilite conform (...) Convenției.”

C. Asistența juridică reciprocă

1. Convenția europeană de asistență juridică în materie penală, STCE nr. 30, 20 mai 1959 („Convenția de asistență juridică ”)

175. Cipru a semnat Convenția de asistență juridică la 27 martie 1996 și a ratificat-o la 24 februarie 2000. Convenția a intrat în vigoare pentru Cipru la 24 mai 2000. Federația Rusă a semnat-o la 7 noiembrie 1996 și a ratificat-o la 10 decembrie 1999. Convenția a intrat în vigoare pentru Rusia la 9 martie 2000.

176. Articolul 1 obligă Statele părți

„să-și acorde reciproc, conform dispozițiilor (...) Convenției, asistența judiciară în cea mai mare măsură posibilă, în fiecare procedură care vizează infracțiuni, reprimarea cărora este, la momentul în care asistența este solicitată, de competența autorităților judiciare ale părții solicitante”.

177. Articolul 3 prevede următoarele :

„1. Partea solicitată va executa, în modalitățile prevăzute de legislație, comisiile rogatorii în privința unei cauze penale care îi vor fi adresate de către autoritățile judiciare ale părții solicitante și care au ca obiect îndeplinirea acțiunilor de probațiune sau comunicarea probelor, dosarelor sau documentelor.

2. Dacă partea solicitantă dorește ca martorii sau experții să depună mărturie sub jurământ, aceasta va face în mod expres o astfel de cerere și partea solicitată va îndeplini dacă legea țării sale o permite”.

178. Articolul 26 permite Statelor să încheie acorduri bilaterale de asistență juridică pentru completarea dispozițiilor Convenției de asistență juridică.

2. Tratatul din 19 ianuarie 1984 de asistență juridică în materie civilă, familială, penală încheiat între URSS și Republica Cipru („Tratatul de asistență juridică”)

179. Articolul 2 al Tratatului de asistență juridică (pe care Rusia la ratificat după destrămarea URSS) obligă părțile să ofere asistență juridică în materie civilă și penală în conformitate cu dispozițiile sale.

180. Articolul 3 stabilește domeniul de aplicare al asistenței juridice pe care părțile sunt obligate să-și acorde reciproc în temeiul Tratatului :

„Asistența juridică în materie civilă și penală include comunicarea și transmiterea documentelor, furnizarea informațiilor cu privire la legislație și practica judiciară în vigoare, precum și îndeplinirea acțiunilor procedurale expres prevăzute de dreptul Părții contractante solicitate, în special, în materie de audiere a părților litigiului, a învinuitorilor, inculpaților, martorilor și experților și, în fine, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești adoptate în materie civilă, intentarea urmăririlor penale și extrădarea autorilor infracțiunilor. ”

(...)

V. DECLARAȚIA UNILATERALĂ A REPUBLICII CIPRU

186. Printr-o scrisoare din 10 aprilie 2009, Procurorul general al Republicii Cipru a informat Curtea în acești termeni despre intenția Guvernului de a face o declarație unilaterală:

„Vă rugăm să rețineți că Guvernul dorește să facă o declarație unilaterală în scopul rezolvării chestiunilor ridicate prin plângere. Prin această declarație unilaterală, Guvernul roagă Curtea să radieze de pe rol cererea, conform articolului 37 al Convenției.”

187. Guvernul a anexat la această scrisoare o declarație unilaterală, ale cărei părți relevante au următorul conținut:

„ (...) a) Guvernul regretă decizia luată de polițiști la 28 martie 2001 de a nu o elibera pe fiica reclamantului, ci să o predea lui [M.A.], de la care aceasta fugise. Guvernul recunoaște că această decizie a dus la violarea obligației pozitive de a lua măsuri preventive pentru a proteja fiica reclamantului de acțiunile criminale ale terților, pe care o avea față de reclamant și fiica sa în temeiul articolului 2 al Convenției.

b) Guvernul recunoaște că ancheta poliției nu a permis în speță stabilirea dacă fiica reclamantului fusese supusă tratamentelor inumane sau degradante înainte de deces, și că deci, ancheta a fost inefficientă, și că autoritățile, prin urmare, au încălcat obligația procedurală de a efectua o anchetă adecvată și eficace, în conformitate cu art.3 al Convenției.

c) Guvernul recunoaște că nu a luat măsuri pentru a stabili dacă fiica reclamantului fusese victima traficului de ființe umane și/sau supusă unei exploatare sexuale sau de altă natură, și că astfel, nu și-a respectat față de reclamant și fiica acestuia obligațiile pozitive ce derivă din articolul 4 al Convenției.

d) Guvernul recunoaște că felul în care fiica reclamantului a fost tratată la 28 martie 2001 la comisariat, unde polițiștii au decis să nu o elibereze, ci să o predea lui [M.A.] chiar dacă nu aveau nici un motiv să o rețină, era contrar articolului 5 § 1 al Convenției.

e) Guvernul recunoaște că nu a stabilit o comunicare reală și efectivă între organele sale (Ministerul Justiției și Ordinul public și poliția) și reclamant cu privire la procedura de investigații și la orice alt remediu de drept la care acesta a putut recurge, și că astfel a violat dreptul reclamantului la un acces efectiv la tribunal.

3. Referitor la cele expuse mai sus, Guvernul amintește că Consiliul de miniștri, în urma avizului Procurorului general și al agentului guvernamental, a numit la 5 februarie 2009 trei anchetatori penali independenți care au sarcina de a investiga următoarele chestiuni:

a) Circumstanțele decesului fiicei reclamantului și eventuala răspundere penală a terților, a autorităților Republicii sau a polițiștilor în această privință,

b) condițiile de muncă și de ședere în Cipru ale fiicei reclamantului și posibilitatea ca aceasta să fi fost supusă la pedepse sau tratamente inumane sau degradante, traficului de ființe umane și/sau unei exploatare sexuale sau de altă natură (de către polițiști, autoritățile Republicii sau alte persoane), cu încălcarea legislației pertinente a Republicii aplicabile la momentul faptelor, și

c) comiterea împotriva sa (de către polițiști, autoritățile Republicii sau alte persoane) a oricărei alte acțiuni contrare legislației pertinente a Republicii aplicabile la momentul faptelor.

4. Guvernul amintește că acești anchetatori sunt independenți de poliție (primul anchetator este președintele Autorității independente pentru anchete asupra acuzațiilor și plângerilor îndreptate contra poliției, al doilea este membru al acestei autorități și al treilea este un avocat cu experiență în drept penal) și că aceștia au început deja investigațiile.

5. În atare condiții și luând în considerare aspectele particulare ale cauzei, Guvernul est dispus să acorde reclamantului suma totală de 37 300 EUR (treizeci și șapte mii trei sute euro) cu titlu de prejudiciu material și moral și cheltuieli de judecată.

Guvernul consideră că această sumă ar constitui o reparare adecvată și o compensație satisfăcătoare pentru violările în cauză, și că este astfel de o mărime acceptabilă în speță. Dacă totuși Curtea ar considera că nu este cazul, Guvernul este dispus să acorde reclamantului cu titlu de satisfacție echitabilă orice altă sumă indicată de către aceasta (...)»

ÎN DREPT

I. APLICAREA ARTICOLULUI 37 § 1 AL CONVENȚIEI

188. Articolul 37 § 1 al Convenției permite Curții să radieze o cerere de pe rol. În prevederile sale relevante, acesta menționează următoarele:

„ 1. În orice stadiu al procedurii, Curtea poate decide radierea de pe rol a unei cereri atunci când circumstanțele permit să se conchidă că :

(...)

b. litigiul a fost soluționat ; sau

c. din orice alt motiv constatat de Curte, continuarea examinării cererii nu se mai justifică.

Totuși, Curtea continuă examinarea cererii dacă respectarea drepturilor omului garantate prin convenție și prin protocoalele sale o impune.

(...) ”

A. Observațiile prezentate Curții

1. Guvernul cipriot

189. Guvernul cipriot susține că, deoarece demersurile întreprinse în scopul ajungerii la o reglementare amiabilă au eșuat, Curtea poate să radieze de pe rolul său o cerere în temeiul unei declarații unilaterale pe motiv, că pentru un „alt motiv”, ca cel vizat în articolul 37 § 1 c) al Convenției, nu mai este justificată continuarea examinării cererii. Ținând cont de conținutul declarației unilaterale pe care a comunicat-o și de faptul că este dusă o anchetă internă în privința circumstanțelor morții trei Rantseva, (paragrafele 187 mai sus), Guvernul cipriot consideră că condițiile enunțate în articolul sunt complet întrunite.

(...)

B. Aprecierea Curții

1. Principiile generale

193. Curtea observă de la bun început că declarația unilaterală nu se referă decât la Republica Cipru. Federația Rusă nu a comunicat nici o declarație unilaterală. Curtea va examina, deci, problema dacă este justificată radierea de pe rol a cererii în măsura în care se referă la plângerile adresate contra autorităților cipriote.

194. Curtea amintește că, în anumite circumstanțe, poate fi oportună radierea integrală sau parțială de pe rol a unei cereri conform articolului 37 § 1 al Convenției în temeiul unei declarații a Guvernului pârât, chiar dacă reclamantul dorește ca examinarea cererii să continue. Pentru a determina dacă o astfel de decizie este potrivită pentru o anumită cauză, Curtea trebuie să verifice dacă declarația unilaterală oferă o bază suficientă pentru a conchide că respectul drepturilor omului garantate de Convenție nu cere continuarea examinării cauzei (articolul 37 § 1 *in fine*, a se vedea de asemenea, mai ales, *Tahsin Acar c. Turciei* (excepție preliminară) [GC], nr. 26307/95, § 75, CEDO 2003 VI, și *Radoszewska-Zakościelna c. Poloniei*, nr. 858/08, § 50, 20 octombrie 2009).

195. Printre factorii de care urmează a se ține cont în această privință sunt natura plângerilor formulate, întrebarea dacă chestiunile ridicate sunt analogice celor deja rezolvate de Curte în cauze precedente, natura și importanța măsurilor luate eventual de Guvernul pârât în cadrul executării hotărârilor adoptate de Curte în aceste cauze, și incidența acestor măsuri asupra cauzei examinate. De asemenea, s-ar putea examina dacă faptele sunt controversate între părți, și în caz afirmativ, în ce măsură, și ce valoare probantă poate fi acordată, la prima vedere, observațiilor pe care părțile și le-au adresat.

Alte elemente care urmează a fi luate în considerare; printre altele, trebuie de văzut dacă în declarația sa, Guvernul pârât formulează vreo concesiune în ceea ce privește plângerile în privința violărilor Convenției și, în această ipoteză, care este amploarea acestor concesiuni și modalitățile de reparare pe care acesta intenționează să le ofere reclamantului. Cât privește ultimul punct, în cazul în care este posibil de a elimina consecințele unei violări invocate și în cazul în care Guvernul pârât declară că este dispus să o facă, o astfel de reparare are cele mai mult șanse de a fi considerată ca fiind adecvată pentru radierea cererii, Curtea, rezervându-și, ca întotdeauna, dreptul de a o reînscris pe rol așa cum prevăd articolele 37 § 2 ale Convenției și 44 § 5 ale regulamentului (*Tahsin Acar*, precitat, § 76).

196. Lista care precede nu pretinde la exhaustivitate. După circumstanțele particulare ale fiecărei cauze, alte aspecte ar putea intra în joc la aprecierea unei declarații unilaterale în sensul articolului 37 § 1 c) al Convenției (*Tahsin Acar*, precitată, § 77).

197. În fine, Curtea reamintește că hotărârile sale servesc nu doar pentru a rezolva cazul în privința căruia este sesizată, ci în sens mai larg, pentru a clarifica, ocroti și dezvolta normele Convenției și a contribui la respectarea, de către State, a obligațiilor pe care și le-au asumat în calitatea lor de Părți contractante (*Irlanda c. Regatului-unit*, 18 ianuarie 1978, § 154, seria A nr. 25, *Guzzardi c. Italiei*, 6 noiembrie 1980, § 86, serie A nr. 39, și *Karner c. Austriei*, nr. 40016/98, § 26, CEDO 2003 IX). Dacă sistemul pus în aplicare de Convenție are drept obiectiv fundamental de a oferi un recurs particularilor, acesta mai are și scopul de a rezolva, în interes general, chestiuni ce țin de ordinea publică, ridicând standardele de protecție a drepturilor omului și extinzând jurisprudența în acest domeniu întregii comunități a statelor părți la Convenție (*Karner*, precitată, § 26, și *Capital Bank AD c. Bulgariei*, nr. 49429/99, §§ 78 79, CEDO 2005 XII (extrase)).

2. Aplicarea principiilor generale în speță

198. Pentru a determina dacă, ca urmare a declarației unilaterale cipriote, a cazul de a radia de pe rol cererea care face obiectul prezentei cauze, în măsura în care se referă la plângerile înaintate contra Republicii Cipru, Curtea observă următoarele.

199. Mai întâi de toate, ar trebui de evidențiată gravitatea acuzațiilor aduse în speță, fiind vorba despre traficul de ființe umane. Aceste acuzații ridică probleme în conformitate cu articolele 2, 3, 4 și 5 ale Convenției. În această privință, Curtea notează că conștientizarea problemei traficului de ființe umane și a necesității de a lua măsuri pentru a lupta contra acestui fenomen a crescut în ultimii ani, după cum arată adoptarea măsurilor la nivel internațional și introducerea unei legislații de luptă contra traficului într-un număr mare de state (a se vedea de asemenea paragrafele 264 și 269 de mai jos). Raporturile Comisarului pentru drepturile omului al Consiliului Europei și al Ombudsmanului cipriot arată amploarea problemei în Cipru, unde este unanim recunoscut că traficul și exploatarea sexuală a artistelor de cabaret sunt un fenomen deosebit de îngrijorător (paragrafele 83, 89, 91, 93, 100, 101 și 103 mai sus).

200. Prin urmare, nu poate fi constată decât insuficiența jurisprudenței referitoare la interpretarea și aplicarea articolului 4 al Convenției în contextul traficului de persoane. Este în mod special important faptul că Curtea nu a avut până în prezent ocazia de a se pronunța în privința faptului dacă și în ce măsură articolul 4 obligă statele membre să întreprindă măsuri pozitive pentru a proteja potențialele victime ale traficului în afara cadrului anchetelor și a urmăririlor penale.

201. Guvernul cipriot a recunoscut că avuseră loc violări ale Convenției înainte și după moartea d-nei Rantseva. Acesta a luat recent măsuri noi pentru a investiga circumstanțele decesului victimei și a propus plata unei sume cu titlu de satisfacție echitabilă. Cu toate acestea, Curtea, având sarcina de a explica, ocroti și dezvolta regulile impuse de Convenție, este de părere că, aceste abordări nu sunt suficiente pentru a conchide că nu se mai justifică continuarea examinării cererii, ci dimpotrivă, ținând cont de observațiile expuse mai sus, de a continua examinarea acestei cauze, care vizează problema traficului de ființe umane.

202. În concluzie, Curtea consideră că respectul drepturilor omului garantate de Convenție impune continuarea examinării cererii. În consecință, Curtea respinge cererea Guvernului cipriot privind radierea de pe rol a cererii în temeiul articolului 37 § 1 al Convenției.

II. ADMISIBILITATEA PLÎNGERILOR FORMULATE ÎN TEMEIUL ARTICOLELOR 2, 3, 4 ȘI 5 ALE CONVENȚIEI

A. Obiecțiile *ratione loci* ale Guvernului rus

1. Tezele părților

203. Guvernul rus afirmă că faptele care stau la baza cererii au avut loc în afara teritoriului său și că, astfel, cererea este inadmisibilă *ratione loci* în măsura în care este îndreptată împotriva Federației Ruse. Guvernul susține că el nu a exercitat nici o „autoritate concretă” pe teritoriul Republicii Cipru și că acțiunile Federației Ruse erau limitate de suveranitatea Republicii Cipru.

204. Reclamantul se opune acestui argument. Referindu-se la hotărârea adoptată de Curte în cauza *Drozd și Janousek c. Franței și Spaniei* (26 iunie 1992, seria A nr. 240), el susține că responsabilitatea Federației Ruse poate fi angajată, din moment ce acțiunile sau omisiunile autorităților sale au produs efecte în afara teritoriului său.

2. Aprecierea Curții

205. Articolul 1 al Convenției este formulat în felul următor :

„Înaltele părți contractante recunosc oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite în Titlul I al prezentei convenții.”

206. După cum Curtea a avut deja ocazia să sublinieze, din punctul de vedere al dreptului internațional public, competența jurisdicțională a unui stat este în special teritorială. Astfel, posibilitatea ca un stat să exercite jurisdicția sa asupra propriilor cetățeni în străinătate este subordonată competenței teritoriale a celui alt stat și un stat nu poate în general să exercite jurisdicția sa pe teritoriul altui stat fără consimțământul, invitația sau acceptul acestuia din urmă. Articolul 1 al Convenției trebuie să fie luat în considerare pentru a reflecta această noțiune ordinară și în esență teritorială a jurisdicției statelor (*Banković și alții c. Belgiei și alții* (dec.) [GC], nr. 52207/99, §§ 59-61, CEDO 2001 XII).

207. În speță, plângerile reclamantului referitoare la Rusia vizează omisiunea pretinsă a autorităților ruse de a lua măsurile necesare pentru a o proteja pe dra Rantseva împotriva riscului de traficare și exploatare și de a duce o anchetă în privința circumstanțelor sosirii sale în Cipru, al muncii sale pe insulă și decesul său. Curtea observă că plângerile sale nu se bazează pe afirmația că Rusia a responsabilă de acțiunile comise în Cipru sau de către autoritățile cipriote. Traficul de ființe umane pretins fiind început în Rusia și autoritățile ruse obligându-se să lupte contra acestui fenomen, Curtea este competentă să examineze chestiunea dacă Rusia a respectat obligațiile pe care le-a putut avea de a lua măsuri în limitele propriei sale competențe și ale propriilor sale puteri pentru a o proteja pe dra Rantseva de trafic de persoane și pentru a investiga posibilitatea dacă aceasta a fost victimă a traficului de persoane. De asemenea, plângerea reclamantului în temeiul articolului 2 în privința Rusiei vizează omisiunea autorităților ruse de a lua măsuri de anchetă, și anume de a obține depozițiile martorilor care locuiesc în Rusia. Îi revine Curții să dea apreciere, atunci când va examina temeinicia acestei plângeri, măsura în care au fost respectate obligațiile procedurale ce le revin autorităților ruse.

208. În concluzie, Curtea este competentă să examineze măsura în care Rusia a putut, în limitele propriei sale suveranități teritoriale, să ia măsuri pentru a proteja fiica reclamantului de trafic de ființe umane și să

investigheze acuzațiile cu privire la trafic și circumstanțele care au dus la moartea victimei. Curtea trebuie să soluționeze în cadrul examinării temeiniciei cererii chestiunea cu privire la faptul dacă faptele în cauză implică răspunderea statului în circumstanțele prezentei spețe.

B. Obiecțiile *ratione materiae* ale Guvernului rus

1. Observațiile părților

209. Guvernul rus susține că capătul de cerere formulat în temeiul articolului 4 al Convenției est inadmisibilă *ratione materiae*, deoarece prezenta cauză nu se referă la un caz de sclavie, servitute sau muncă forțată sau obligatorie. Guvernul menționează că dra Rantseva a intrat în Republica Cipru din proprie voință după ce a obținut de sine stătător permis de muncă care o autoriza să lucreze pe loc în conformitate cu un contract pe care ea la încheiat nesilită. Guvernul estimează că nimic nu indică că aceasta a fost plasată în servitute și că s-a aflat în imposibilitatea de a schimba situația sau că a fost forțată să lucreze. Guvernul subliniază în acest sens că ea a părăsit fără dificultăți apartamentul în care locuia cu alte artiste din cabaret. Astfel, nimic nu permitea să se afirme că artistele cabaretului erau ținute în apartament contra voințe lor. În fine, doar faptul că dra Rantseva a părăsit comisariatul cu M.A. nu ar permite să se concluzioneze că aceasta era în servitute, forțată să lucreze. Conform Guvernului rus, dacă ea avea frică pentru viața sau securitatea sa, a putut informa polițiștii în timp ce se afla în comisariat.

210. La rândul său, reclamantul susține că situația în care s-a aflat fiica sa cade sub incidența articolului 4.

2. Aprecierea Curții

211. Curtea consideră că chestiunea cu privire la faptul dacă cele denunțate de reclamant cad sub incidența articolului 4 este legat indisolubil de fondul cererii. În consecință, aceasta se alătură fondului excepției *ratione materiae* ridicate de către Guvernul rus.

C. Concluzie

212. Curtea conchide că capetele de cerere formulate în temeiul articolelor 2, 3, 4 și 5 nu pot fi înlăturate în privința Rusiei pentru incompatibilitate *ratione loci* sau *ratione materiae* cu dispozițiile Convenției. Curtea observă printre altele că acestea nu sunt neîntemeiate în sensul articolului 35 § 3 și că nu sunt inadmisibile din alte motive. Ele urmează deci a fi declarate ca fiind admisibile.

III. VIOLAREA PRETINSĂ A ARTICOLULUI 2 AL CONVENȚIEI

213. Reclamantul susține că a avut loc violarea articolului 2 al Convenției de către autoritățile ruse, precum și de către autoritățile cipriote,

prin omisiunea autorităților cipriote de a proteja viața fiicei sale și prin omisiunea autorităților ambelor state de a duce o anchetă efectivă cu privire la decesul acesteia. Articolul 2, în prevederile sale relevante, este formulat în felul următor:

„ 1. Dreptul la viață al fiecărei persoane este protejat prin lege. Moartea nu poate fi cauzată cuiva în mod intenționat, decât în executarea unei sentințe capitale pronunțate de un tribunal când infracțiunea este sancționată cu această pedeapsă prin lege.

(...) ”

A. Pretinsa omisiune de a lua măsuri pentru a proteja viața unei persoane în pericol

(...)

2. Aprecierea Curții

a. Principii generale

218. Articolul 2 obligă statul nu doar de a se abține de a provoca moarte în mod voluntar și ilegal, dar și de a lua măsurile necesare pentru protecția vieții persoanelor aflate sub jurisdicția sa. (*L.C.B. c. Regatului-unit*, 9 iunie 1998, § 36, *Culegere* 1998 III, și *Paul și Audrey Edwards*, precitată, § 54). Această obligație impune statul în primul rând să asigure dreptul la viață prin adoptarea unei legislații penale concrete care ar descuraja comiterea infracțiunilor contra persoanei, susținut de un mecanism de aplicare conceput pentru prevenirea, reprimarea și sancționarea violărilor. Ea presupune, de asemenea, în anumite circumstanțe, obligația pozitivă a autorităților de a lua măsuri preventive de ordin practic pentru a proteja individul a căruia viața este amenințată de acțiunile criminale ale altuia (*Osman*, precitată, § 115 ; *Medova c. Rusiei*, nr. 25385/04, § 95, 15 ianuarie 2009 ; *Opuz c. Turciei*, nr. 33401/02, § 128, 9 iunie 2009).

219. Curtea reamintește că sfera de aplicare a fiecărei obligații pozitive trebuie interpretată astfel, încât să nu impună autorităților o povară de nesuportat sau excesivă, cu luarea în considerare a dificultăților poliției de a-și exercita atribuțiile în societățile contemporane, a imprevizibilității comportamentului uman și a alegerilor operaționale ce urmează a fi luate în materie de priorități și resurse. Orice amenințare prezumată contra vieții nu obligă autoritățile, în sensul Convenției, de a lua măsuri concrete pentru a preveni realizarea acesteia. Pentru ca Curtea să găsească violare a obligației pozitive de a proteja viața, trebuie să se stabilească dacă autoritățile cunoșteau sau a trebuit să cunoască la acel moment că viața unuia sau a mai multor indivizi era amenințată în mod real și imediat de acțiunile criminale ale unui terț, și că acestea nu au luat, în măsura puterilor sale, măsurile care, din punct de vedere al rezonabilității, a evitat fără îndoială acest risc. (*Osman*, precitată, § 116 ; *Paul și Audrey Edwards*, precitată, § 55 ; *Medova*, precitată, § 96).

b. Aplicarea acestor principii generale în speță

220. Curtea trebuie să examineze dacă autoritățile cipriote a putut să prevadă că predând-o pe dra Rantseva lui M.A., puneau viața acesteia în pericol real și imediat.

221. Curtea observă că în cauza *Opuz*, a fost angajată responsabilitatea statului, deoarece persoana care a ajuns să omoare mama reclamantei, amenințase anterior reclamanta și victima și a comis împotriva acestora acțiuni de violență, fapte despre care autoritățile cunoșteau (*Opuz*, precitată, §§ 133 à 136). Din contra, în cauza *Osman*, Curtea a conchis că nu a avut loc violarea articolului 2, reclamanta neputând indica, în succesiunea evenimentelor care au dus la decesul soțului său în urma împușcării, nici un moment în care s-ar putea zice că poliția știa sau a trebuit să știe că viețile membrilor familiei Osman erau în mod real și imediat amenințate (*Osman*, precitată, § 121).

222. În cazul în care este cert faptul că victimele traficului de ființe umane și al exploataării sunt adesea forțate să locuiască și să lucreze în condiții crude, precum și faptul că acestea riscă să fie supuse la violențe și rele tratamente din partea angajatorilor lor (paragrafele 85, 87,88 și 101 mai sus), în absența indiciilor precise într-un caz concret, riscul general de rele tratamente și violențe nu poate fi asimilat cu un pericol real și imediat pentru viață. În speță, chiar dacă s-ar considera că polițiștii a trebuit să-și dea seama că poate dra Rantseva era victimă de trafic de ființe umane (aspect care va fi examinat în cadrul capătului de cerere referitor la violarea articolului 4, de mai jos), nimic nu indica atunci când aceasta se afla în comisariat că viața sa era în pericol real și imediat. Curtea consideră că succesiunea de evenimente care s-a sfârșit cu moartea tinerei nu era previzibilă pentru polițiști în momentul când au predat-o lui M.A. Astfel, în speță nu a existat obligația de a lua măsuri concrete pentru a preveni realizarea unui pericol pentru viață.

223. Din aceste motive, Curtea conchide că nu a avut loc violarea obligației pozitive a autorităților cipriote de a proteja dreptul la viață a trei Rantseva în temeiul articolului 2 al Convenției.

B. Obligația procedurală de a desfășura o anchetă efectivă

(...)

2. Aprecierea Curții

a. Principiile generale

232. Curtea întotdeauna a afirmat că, obligația de a proteja dreptul la viață impusă de articolul 2 al Convenției, combinată cu datoria generală a statului în temeiul articolului 1 de a „recunoaște fiecărei persoane aflate sub jurisdicția sa drepturile și libertățile definite [în] (...) Convenție”, impune desfășurarea unei anchete efective în cazul în care recurgerea la forță a dus la moartea unui om (*McCann și alții c. Regatului-unit*, 27 septembrie 1995, § 161, seria A nr. 324; *Kaya c. Turciei*, 19 februarie 1998, § 86, *Culegere* 1998-I; *Medova c. Rusiei*, precitată, § 103). Obligația de a desfășura o anchetă oficială efectivă apare și dacă moartea are loc în circumstanțe suspecte neimputabile agenților statului (*Menson c. Regatului-unit* (dec.),

nr. 47916/99, CEDO 2003 V). Este vorba în special, în cadrul unei anchete, de a asigura aplicarea efectivă a legilor interne care protejează dreptul la viață și, în cauzele în care agenții sau organele statului sunt implicate, de a garanta ca aceștia să dea explicații cu privire la decesele survenite sub responsabilitatea lor. Autoritățile trebuie să acționeze din oficiu, din momentul în care cauza este adusă la cunoștința lor. Acestea nu pot să lase rudelor defunctului inițiativa de a depune o plângere formală sau să-și asume responsabilitatea unei proceduri de anchetă (a se vedea de exemplu *İlhan c. Turciei* [GC], n° 22277/93, § 63, CEDO 2000-VII, și *Paul și Audrey Edwards*, precitată, § 69).

233. Pentru ca o anchetă să fie efectivă, trebuie ca persoanele care sunt responsabile de această să fie independente de persoanele implicate. Aceasta presupune nu doar absența unei legături ierarhice sau instituționale, dar și o independență concretă (*Hugh Jordan c. Regatului-unit*, nr. 24746/94, § 120, CEDO 2001 III (extrase); *Kelly și alții c. Regatului-unit*, nr. 30054/96, § 114, 4 mai 2001). Ancheta trebuie să fie capabilă de a identifica și pedepsi responsabili (*Paul și Audrey Edwards*, precitat, § 71). O exigență de celeritate și de diligență rezonabilă este implicită în acest context (*Yaşa c. Turciei*, 2 septembrie 1998, §§ 102-104, *Culegere* 1998-VI; *Çakıcı c. Turciei* [GC], nr. 23657/94, §§ 80-87 și 106, CEDO 1999-IV; *Kelly și alții*, precitată, § 97). În toate cazurile, rudele victimei trebuie să fie atrase în procedură în măsura necesară protejării intereselor lor legitime (a se vedea de exemplu *Güleç c. Turciei*, 27 iulie 1998, § 82, *Culegere* 1998 IV, și *Kelly și alții*, precitată, § 98).

b. Aplicarea acestor principii în speță

i. Cipru

234. Curtea recunoaște că nimic nu demonstrează că decesul trei Rantseva a în mod direct imputabil aplicării forței. Totuși, după cum a fost notat mai sus (paragraful 232 mai sus), acest fapt nu exclude existența obligației de a desfășura anchetă în privința acestui deces conform articolului 2 (a se vedea de asemenea *Calvelli și Ciglio c. Italiei* [GC], n° 32967/96, §§ 48 - 50, CEDO 2002 I, și *Öneryıldız c. Turciei* [GC], n° 48939/99, §§ 70 - 74, CEDO 2004 XII). Ținând cont de circumstanțele ambigue și inexplicabile ale decesului, precum și acuzațiile cu privire la trafic, relele tratamente și detenția arbitrară chiar înaintea evenimentelor, Curtea consideră că autoritățile cipriote aveau obligația procedurală de a desfășura anchetă cu privire la circumstanțele morții trei Rantseva.

Anchetatorii nu trebuiau să ia în considerare contextul imediat al căzăturii de pe balcon, ci să examineze mai larg, de la sosirea și șederea victimei în Cipru, pentru a determina dacă exista vreo legătură între traficul pretins și decesul victimei.

235. În ceea ce privește caracterul adecvat al anchetei, Curtea notează că poliția a sosit rapid și că a izolat fața locului în câteva minute. Au fost făcute fotografii și au fost efectuate analize criminalistice (paragraful 32 mai sus). În aceeași zi, dimineața, poliția a interogat persoanele prezente în apartament la momentul decesului și vecinul care a văzut căzătura. Polițiștii

de gardă din comisariatul din Limassol de asemenea au depus declarații (paragraful 33 mai sus). A fost efectuată o autopsie și a fost desfășurată o investigație (paragrafele 35- 41 mai sus). Totodată, anumite aspecte ale anchetei nu sunt satisfăcătoare.

236. În primul rând, mărturiile persoanelor prezente în apartament erau contradictorii, și autoritățile de anchetă cipriote nu pare să fi luat măsuri pentru a elucida aceste contradicții (paragrafele 22-24 și 26-28 mai sus). De asemenea, mărturiile referitoare la starea fizică a trei Rantseva erau divergente, și anume, în ceea ce privește efectul consumului de alcool asupra comportamentului său (paragrafele 18, 20-21 și 24 mai sus). Dosarul prezintă și alte anomalii, de exemplu, divergențele invocate dintre rapoartele medico-legale ale autorităților cipriote pe de o parte și ruse pe de altă parte, sau și faptul că victima nu a făcut zgomot în timpul căderii de la balcon, element în privința căruia nu a fost adusă nici o explicație satisfăcătoare (paragrafele 29, 50 - 52 și 67 mai sus).

237. În al doilea rând, concluzia precum că dra Rantseva era moartă în circumstanțe stranie „circumstanțe stranie” în timp ce ea încerca să scape din apartamentul în care era „găzduită” (paragraful 41 mai sus). Având în vedere lipsa de claritate a circumstanțelor decesului, poliția cipriotă nu a făcut nici un efort pentru a interoga persoanele care locuiau cu victima sau care lucrau cu ea în cabaret. Mai mult, în pofida concluziei uimitoare conform căreia dra Rantseva încerca să fugă din apartament, autoritățile nu au încercat să stabilească de ce aceasta încerca să fugă, nici dacă era ținută în apartament contra voinței sale.

238. În al treilea rând, în afară de declarațiile inițiale făcute la 28 și 29 martie 2001 de către cei doi polițiști și agentul serviciului de pașapoarte, nu pare că au fost întreprinse acțiuni pentru a se stabili ce s-a întâmplat la comisariat și anume, de ce polițiștii au dat-o pe dra Rantseva lui M.A. Declarațiile martorilor arată clar că AIS considera că M.A. era responsabil de tânără, însă motivele și temeinicia acestei concluzii nu au făcut niciodată obiectul unei anchete aprofundate. Mai mult decât atât, nu reiese din declarațiile polițiștilor că ei a interogat-o pe dra Rantseva și nimic în dosarul de anchetă nu explică de ce ei nu au făcut-o când l-au interogat pe M.A. (paragraful 19 mai sus). Curtea reamintește că Comisarul pentru drepturile omului al Consiliului Europei a declarat în raportul său din 2008 că a fost asigurat că acuzațiile cu privire la corupția legată de traficul de persoane în cadrul forțelor de poliție erau cazuri excepționale (paragraful 102 mai sus). Având în vedere faptele prezentei spețe, consideră că autoritățile erau obligate să facă investigații pentru a găsi eventuale semne de corupție în cadrul forțelor de poliție referitor la faptele care au dus la decesul trei Rantseva.

239. În al patrulea rând, deși a adresat o cerere clară în acest sens autorităților cipriote, reclamantul nu a fost anunțat personal despre data ședinței la judecătorul de instrucție și nu a fost deci prezent când a fost pronunțată decizia. Guvernul cipriot nu contestă acuzațiile reclamantului cu privire la faptul că nu a fost informat despre concluziile procedurii de instrucție decât peste 15 luni după ședință. Autoritățile cipriote deci nu i-au

permis reclamantul să participe efectiv la procedură, în ciuda eforturilor asidue ale acestuia în acest sens.

240. În al cincilea rând, se pare că autoritățile cipriote nu au ținut cont de cererile repetate care i-au fost adresate de către reclamant prin intermediul autorităților ruse în privința desfășurării anchetei. În special, cererile cu privire la informarea despre alte căi de recurs disponibile în ordinea juridică cipriotă și cererile sale cu privire la obținerea de la autoritățile cipriote a asistenței juridice gratuite au fost ignorate. Răspunsul acordat în această privință de către Guvernul cipriot în observațiile sale scrise în fața Curții a fost că cererea referitoare la asistența juridică fusese înaintată în temeiul unui instrument juridic greșit. Acest răspuns nu este satisfăcător. Ținând cont de caracterul repetat al cererilor reclamantului și de gravitatea cauzei, autoritățile cipriote a trebuit cel puțin să-l informeze despre procedura introducerii unei cereri cu privire la asistența juridică gratuită.

241. În cele din urmă, pentru ca o anchetă cu privire la deces să fie efectivă, trebuie ca statele membre să întreprindă măsurile necesare și disponibile pentru a colecta elementele de probă pertinente, indiferent dacă aceste probe se află sau nu pe teritoriul statului care duce ancheta. Curtea observă că Cipru și Rusia sunt ambele părți la Convenția cu privire la asistența juridică și că ele au încheiat printre altele un Tratat bilateral de asistență juridică (paragrafele 175 - 180 mai sus). Aceste instrumente prevăd o procedură clară în cadrul căreia autoritățile cipriote a putut să ceară ajutorul Rusiei pentru ancheta lor cu privire la circumstanțele șederii trei Rantseva în Cipru și ale decesului său ulterior. Procurorul general al Federației Ruse a comunicat autorităților cipriote fără ca acestea să ceară un angajament în temeiul căruia Rusia ar aduce susținerea sa Ciprului în colectarea noilor elemente de probă (paragraful 70 mai sus). Or, nu pare că autoritățile cipriote să fi solicitat Rusiei cea mai puțină asistență pentru ancheta lor. În aceste condiții, Curtea constată cu o deosebită părere de rău, ținând cont de ajutorul care a putut fi adus de mărturiile celor două femei ruse care lucrau cu dra Rantseva la cabaret pentru clarificarea celor mai importante puncte ale anchetei, refuzul autorităților cipriote de a solicita Rusiei, în cadrul asistenței juridice reciproce, de a colecta aceste mărturii. Deși fiica sa a decedat în 2001, reclamantul încă nu a primit explicații satisfăcătoare cu privire la circumstanțele care au dus la decesul fiicei sale.

242. În consecință, Curtea conchide că omisiunea autorităților cipriote de a duce o anchetă efectivă cu privire la decesul trei Rantseva a dus la violarea articolului 2 al Convenției sub aspect procedural.

ii. Rusia

243. Curtea reamintește că dra Rantseva a decedat în Cipru. În consecință, cu excepția cazului în care s-ar poate demonstra că în speță ar exista caracteristici speciale care ar impune abaterea de la abordarea generală, obligația de a duce o anchetă oficială efectivă în această privință nu este valabilă decât pentru Cipru (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Al Adsani c. Regatul-unit* [GC], n° 35763/97, § 38, CEDO 2001 XI).

244. Reclamantul susține că dra Rantseva era cetățeană a Rusiei. Curtea estimează că articolul 2 nu impune statelor membre stabilirea în dreptul lor

penal competența jurisdicțională universală asupra cauzelor în care unul din cetățenii său a decedat. Nu există alte circumstanțe particulare în speță care a impus Rusia să intenteze propria sa anchetă. Prin urmare, Curtea conchide că articolul 2 al Convenției nu impunea autorităților ruse nici o obligație autonomă de a investiga moartea trei Rantseva.

245. Acestea fiind spuse, corolarul obligației statului care poartă ancheta de a colecta probele care se găsesc în alte jurisdicții, este obligația statului în care se află probele de a acorda statului care poartă ancheta toată asistența pe care competența și mijloacele sale îi permit să o acorde în cadrul unei cereri de asistență juridică. În speță, după cum este indicat mai sus, Procurorul general al Federației Ruse a menționat despre existența a doi martori ruși și a indicat că era dispus să dea curs oricărei cereri de asistență juridică care va fi transmisă autorităților ruse și să interogheze persoanele respective, însă autoritățile cipriote nu au înaintat vreo astfel de cerere (paragraful 241 mai sus). Reclamantul consideră că autoritățile ruse a trebuit să interogheze cele două tinere în pofida absenței cererii autorităților cipriote în acest sens. Curtea reamintește că responsabilitatea asupra anchetei cu privire la decesul trei Rantseva îi revenea Ciprului. În absența unei cereri de asistență juridică, articolul 2 nu impunea autorităților ruse să colecteze ele însele probele.

246. În ceea ce privește capătul de cerere cu privire la faptul că autoritățile ruse nu a cerut intentarea urmăririi penale, Curtea observă că acestea au recurs destul de mult la posibilitățile oferite de acordurile de asistență juridică pentru a impune autoritățile cipriote să acționeze (a se vedea de exemplu paragrafele 48, 52, 55, 57 și 61 - 62 mai sus). În special, acestea au solicitat printr-o cerere din 11 decembrie 2001 continuarea anchetei cu privire la decesul trei Rantseva, audierea martorilor și intentarea urmăririi penale pentru omor, răpire sau privațiune ilegală de libertate a acesteia (paragraful 52 mai sus). Printr-o scrisoare din 27 decembrie 2001, autoritățile ruse din noi au solicitat în mod direct intentarea urmăririi penale (paragraful 53 mai sus). Această cerere a fost înaintată de mai multe ori

247. În concluzie, Curtea consideră că nu a avut loc violarea procedurală a articolului 2 din partea Federației Ruse.

IV. CU PRIVIRE LA VIOLAREA PRETINSĂ A ARTICOLULUI 3 AL CONVENȚIEI

248. Reclamantul susține că omisiunea autorităților cipriote de a lua măsuri pentru a o proteja pe fiica sa și de a duce investigații pentru a stabili dacă aceasta a fost victima tratamentelor inumane sau degradante înaintea decesului său a dus la violarea articolului 3 al Convenției. Articolul 3 este formulat în felul următor:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

(...)

B. Aprecierea Curții

252. Curtea observă că nimic nu demonstrează că dra Rantseva fusese supusă la rele tratamente înaintea decesului său. Aceasta fiind, se știe că folosirea violenței și aplicarea relelor tratamente sunt practici curente la autorii traficului de ființe umane (paragrafele 85, 87, 88 și 101 mai sus). Curtea consideră deci, în absența unor acuzații specifice de rele tratamente, în cazul în care victima fusese supusă la tratamente inumane sau degradante înaintea morții sale, acestea a fost indisolubil legate de traficul și exploatarea invocate. Prin urmare, Curtea conchide că nu este necesar de a examina separat acest capăt de cerere prin prisma articolului 3. Curtea va examina deci chestiunile generale ridicate în acest context în cadrul examinării capătului de cerere în temeiul articolului 4 al Convenției.

V. CU PRIVIRE LA VIOLAREA PRETINSĂ A ARTICOLULUI 4 AL CONVENȚIEI

253. Reclamantul susține că omisiunea autorităților ruse și a autorităților cipriote de a o proteja pe fiica sa contra traficului de ființe umane și de a desfășura o anchetă efectivă cu privire la circumstanțele sosirii acesteia în Cipru și cu privire la natura muncii sale aici a dus la violarea articolului 4 al Convenției din partea ambelor state. În părțile sale relevante, articolul 4 este formulat în felul următor :

- „1. Nimeni nu poate fi ținut în sclavie sau în condiții de aservire.
 2. Nimeni nu poate fi constrâns să execute o muncă forțată sau obligatorie.
- (...)”

A. Observațiile prezentate Curții

(...)

B. Aprecierea Curții

1. Privind aplicarea articolului 4 al Convenției

272. Prima chestiune care se pune este dacă prezenta cauză intră în domeniul de aplicare a articolului 4. Curtea reamintește că în această dispoziție, care interzice „sclavia”, „servitutea” și „munca forțată sau obligatorie” nu se face referire la trafic de ființe umane.

273. Curtea nu a considerat niciodată dispozițiile Convenției ca fiind unica referință pentru interpretarea drepturilor și libertăților care sunt consacrate în acestea (*Demir și Baykara c. Turciei* [GC], nr. 34503/97, § 67, 12 noiembrie 2008). Curtea menționează de mult timp că unul din principiile esențiale în materie de aplicare a dispozițiilor Convenției este că acestea nu se aplică în vid (*Loizidou c. Turciei*, 18 decembrie 1996, *Culegere* 1996-VI ; *Öcalan c. Turciei* [GC], nr. 46221/99, § 163, CEDO

2005 IV). În special, în calitate de tratat internațional, Convenția trebuie să fie interpretată în lumina regulilor de interpretare enunțate în Convenția de la Viena din 23 mai 1969 cu privire la dreptul tratatelor.

274. În temeiul acestui instrument, trebuie, pentru a interpreta Convenția, de a căuta sensul ordinar care urmează a fi atribuit cuvintelor în contextul lor și în lumina obiectului și scopului dispoziției din care acestea sunt preluate (a se vedea *Golder c. Regatului-Unit*, 21 februarie 1975, § 29, seria A nr. 18, *Loizidou*, precitat, § 43, și articolul 31 § 1 al Convenției de la Viena). Curtea trebuie să țină cont de faptul că contextul dispoziției este acela al unui tratat de protecție efectivă a drepturilor individuale ale ființei umane, precum și de faptul că Convenția urmează a fi citită ca un tot întreg și interpretată cu asigurarea armoniei și coerenței interne a diferitelor sale dispoziții (*Stec și alții c. Regatului-unit* (dec.) [GC], nr. nr. 65731/01 și 65900/01, § 48, CEDO 2005-X). De asemenea, urmează a se ține cont de toate regulile dreptului internațional aplicabile relațiilor între părțile contractante și, în măsura în care este posibil, Convenția ar trebui să fie interpretată astfel încât să fie armonizată cu alte reguli de drept internațional, din care ea face parte (a se vedea *Al Adsani c. Regatului-unit* [GC], n° 35763/97, § 55, CEDO 2001 XI, *Demir și Baykara*, precitat, § 67, *Saadi c. Regatului-unit* [GC], nr. 13229/03, § 62, CEDO 2008 (...), și articolul 31 § 3 c) al Convenției de la Viena).

275. În fine, Curtea subliniază că obiectul și scopul Convenției, instrument de protecție a ființelor umane, impun interpretarea și aplicarea dispozițiilor sale astfel încât garanțiile sale să fie concrete și eficiente (a se vedea în special *Soering c. Regatului-Unit*, 7 iulie 1989, § 87, seria A n° 161, și *Artico c. Italiei*, 13 mai 1980, § 33, seria A nr. 37).

276. În cauza *Siliadin*, unde a examinat câmpul de aplicare al termenului „sclavie” în sensul articolului 4, Curtea s-a referit la definiția clasică a acestei noțiuni așa cum aceasta figura în Convenția din 1926, conform căreia era necesară exercitarea unui adevărat drept de proprietate și plasarea individului în starea de „obiect” (*Siliadin*, precitat, § 122). În ceea ce privește noțiunea de „servitute”, Curtea a considerat că ceea ce este interzis este o „formă deosebit de gravă de negare a libertății” (*Van Droogenbroeck c. Belgiei*, raportul Comisiei din 9 iulie 1980, §§ 78-80, seria B nr. 44). Noțiunea de „servitute” implică o obligație de prestare de servicii sub constrângere și are legătură cu noțiunea de „sclavie” (a se vedea *Seguin c. Franței* (dec.), nr. 42400/98, 7 martie 2000, și *Siliadin*, precitată, § 124). Conform jurisprudenței Curții, pentru a fi în prezența unei munci „forțate sau obligatorii”, trebuie să existe o formă de constrângere, fizică sau morală, și munca trebuie să fie prestată contrar voinței persoanei (*Van der Mussele c. Belgiei*, 23 noiembrie 1983, § 34, seria A nr. 70 ; *Siliadin*, precitată, § 117).

277. Nu este surprinzător faptul că Convenția nu conține nici o referință expresă la traficul de ființe umane : aceasta se bazează de fapt pe Declarația universală a drepturilor omului proclamată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite în 1948, care de asemenea nu menționează această noțiune, însă interzice în articolul 4 al său, „sclavia și traficul de sclavi sub toate formele”. Aceasta fiind, trebuie de ținut cont, la examinarea câmpului de

aplicare al articolul 4 al Convenției, de particularitățile acesteia, precum și de faptul că aceasta este un instrument viu, care trebuie interpretat având în vedere condițiile actuale existente. Nivelul exigenței crescând în materia protecției drepturilor omului și a libertăților fundamentale implică, corespunzător și inevitabil, o cât mai mare fermitate în aprecierea încălcărilor asupra valorilor fundamentale ale societăților democratice (a se vedea, printre altele, *Selmouni c. Franței* [GC], nr. 25803/94, § 101, CEDO 1999 V, *Christine Goodwin c. Regatului-unit* [GC], nr. 28957/95, § 71, CEDO 2002 VI, și *Siliadin*, precitată § 121).

278. Curtea observă că traficul de ființe umane s-a dezvoltat la scară mondială în mod considerabil în ultimii ani (paragrafele 89, 100 și 103 mai sus). În Europa, acest fenomen a fost facilitat parțial de prăbușirea blocului comunist. Concluzia Protocolului de la Palermo 2000 și al convenției anti-trafic al Consiliului Europei în 2005 arată recunoașterea crescândă la nivel internațional a dimensiunii problemei și a necesității de a lupta contra acesteia.

279. Curtea nu este chemată des să examineze aplicarea articolului 4. Până în prezent, ea nu a examinat decât o cauză în care se pune problema de a aprecia în ce măsură tratamentele asociate traficului de ființe umane cădeau sub incidența acestui articol (*Siliadin*, precitată). Curtea a conchis atunci că tratamentele la care au fost supuși reclamantii constituiau servitute și muncă forțată și obligatorie, însă nu reprezentau cu toate acestea sclavie. Ținând cont de proliferarea atât a traficului de ființe umane, cât și a măsurilor destinate pentru combaterea lui, Curtea consideră necesar să examineze în speță măsura în care însuși fenomenul poate să fie considerat ca fiind contrar spiritului și scopului articolului 4 al Convenției, și astfel să îndeplinească garanțiile consfințite în acest articol fără ca să fie necesar de a aprecia care din cele trei conduite interzise constituie tratamentele din prezenta cauză.

280. Curtea remarcă faptul că Tribunalul penal internațional pentru fosta Iugoslavie a observat că conceptul tradițional al „sclaviei” a evoluat pentru a cuprinde forme contemporane diverse ale sclaviei, și aceasta bazându-se pe exercitarea unuia sau a totalității atributelor dreptului de proprietate (paragraful 142 mai sus) și a conchis că determinarea faptului dacă o anumită situație constituie o formă contemporană de plasare în sclavie depindea de așa factori ca controlul asupra mișcărilor individului, controlul mediului fizic, controlul psihic, măsurile luate pentru a împiedica sau descuraja orice tentativă de fugă, precum și controlul sexualității și munca forțată (paragraful 143 mai sus).

281. Din cauza naturii sale și scopului său ce constă în exploatarea altuia, traficul de ființe umane se bazează pe exercitarea puterilor care se atribuie dreptului de proprietate. În acest sistem, ființe umane sunt tratate ca bunuri care pot fi vândute și cumpărate și sunt supuse muncii forțate, pe care o exercită adesea pentru puțini bani sau gratuit, de obicei, în industria sexului, dar și în alte părți (paragrafele 101 și 161 mai sus). Aceasta implică supravegherea minuțioasă a activității victimelor, și deseori, acestea își văd libertatea de circulație restrânsă (paragrafele 85 și 101 mai sus), sunt supuse acțiunilor de violență și amenințărilor, și sunt plasate în condiții de viață și

de muncă îngrozitoare (paragrafele 85, 87,88 și 101 mai sus). Interights și autorii raportului explicativ al convenției anti-trafic a Consiliului Europei au calificat traficul de ființe umane ca fiind o formă modernă a comerțului mondial de sclavi (paragraful 161 mai sus). De asemenea, Ombudsmanul cipriot estimează în raportul său că exploatarea sexuală și traficul de ființe umane constituie „regim de sclavie modern” (paragraful 84 mai sus).

282. Nu pot fi dubii cu privire la faptul că traficul de ființe umane lezează demnitatea umană și libertățile fundamentale ale victimelor sale și că acesta nu poate fi considerat ca fiind compatibil cu o societate democratică, nici cu valorile consacrate în Convenție. Având în vedere obligația care îi aparține de a interpreta Convenția în lumina condițiilor de viață actuale, Curtea estimează că nu este necesar de a determina dacă tratamentele care fac obiectul plângerilor reclamantului constituie „sclavie”, „servitute” sau o „muncă forțată sau obligatorie”. Curtea conchide pur și simplu că, în sine, traficul de ființe umane, în sensul articolului 3 a) al Protocolului de la Palermo și al articolului 4 a) al convenției anti-trafic a Consiliului Europei, cade sub incidența articolului 4 al Convenției. Prin urmare, Curtea respinge excepția de incompatibilitate *ratione materiae* invocată de Guvernul rus.

2. Principiile generale ale articolului 4

283. Curtea reamintește că articolele 2 și 3, articolul 4 al Convenției consacră una din valorile fundamentale ale societăților democratice care compun Consiliul Europei (*Siliadin*, precitat, § 82). Articolul 4 nu prevede restricții, fapt care îl deosebește de majoritatea clauzelor normative ale Convenției, și conform articolului 15 § 2 acesta nu permite nici o derogare, chiar și în cazul unui pericol public care amenință viața națiunii.

284. Pentru a determina dacă a avut loc violarea articolului 4, trebuie de ținut cont de cadrul juridic și regulamentar în vigoare (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Natchova și alții c. Bulgariei* [GC], nr. nr. 43577/98 et 43579/98, § 93, CEDO 2005 VII). Paleta garanțiilor prevăzute în legislația națională trebuie să fie suficientă pentru asigurarea unei protecții practice și efective a drepturilor victimelor reale sau potențiale ale traficului. Astfel, printre măsurile dreptului penal referitoare la sancționarea traficantilor, articolul 4 impune statelor membre de a elabora măsuri adecvate pentru reglementarea sectoarelor utilizate de obicei ca acoperire pentru traficul de ființe umane. Mai mult decât atât, regulile naționale în materie de imigrare trebuie să răspundă preocupărilor referitoare la încurajarea, facilitarea sau toleranța traficului de ființe umane (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Guerra și alții c. Italiei*, 19 februarie 1998, §§ 58-60, *Culegere* 1998 I,Z și alții c. *Regatului-unit* [GC], nr. 29392/95, §§ 73-74, CEDO 2001 V, și *Natchova și alții*, precitată, §§ 96, 97 și 99-102).

285. În hotărârea sa *Siliadin* (precitată, §§ 89 și 112), Curtea a confirmat că articolul 4 impunea statelor membre obligația pozitivă specifică de penalizare și urmărire efectivă a oricărei acțiuni vizând plasarea individului în sclavie sau în servitute sau de a-l supune muncii forțate sau obligatorii . Pentru a îndeplini această obligație, statele membre trebuie să elaboreze un

cadrul legislativ și administrativ ce ar interzice și reprima traficul de ființe umane. Curtea observă că Protocolul de la Palermo și convenția anti-trafic a Consiliului Europei subliniază ambele necesitatea adoptării unei abordări globale pentru lupta contra traficului de ființe umane punând în aplicare mai multe măsuri vizând sancționarea traficanților, (paragrafele 149 și 163 mai sus) măsuri de prevenire a traficului și de protecție a victimelor. Din dispozițiile acestor două instrumente reiese clar că statele contractante, printre care figurează toate statele Consiliului Europei, au estimat că doar combinarea măsurilor care tratează cele trei aspecte ale problemei putea să permită de a lupta eficace contra traficului. (...). Obligația de a penaliza și investiga traficul de ființe umane nu este deci decât un aspect al obligației generale a statelor membre de a lupta contra acestui fenomen. Întinderea obligațiilor pozitive ce derivă din articolul 4 trebuie să fie privită în contextul cel mai larg.

286. Ca și articolele 2 și 3 ale Convenției, articolul 4, poate, în unele circumstanțe, să impună statul să întreprindă măsuri concrete pentru a proteja victimele reale sau potențiale ale traficului de ființe umane (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Osman*, precitată, § 115, și *Mahmut Kaya c. Turciei*, nr. 22535/93, § 115, CEDO 2000 III). Pentru ca să existe obligația pozitivă de a lua măsuri concrete într-o anumită cauză, trebuie să fie demonstrat că autoritățile statului cunoșteau sau trebuiau să cunoască circumstanțele care permiteau de a bănuși în mod rezonabil că un individ era supus, sau se afla în pericol real și imediat de a fi, traficului sau exploatarei în sensul articolului 3a) al Protocolului de la Palermo și al articolului 4a) al convenției anti-trafic a Consiliului Europei. Dacă acesta este cazul și autoritățile nu au întreprins măsurile corespunzătoare conform împuternicirilor sale de a scoate individul din situația sau riscul respectiv, are loc o violare a articolului 4 al Convenției (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Osman*, precitată, §§ 116-117, și *Mahmut Kaya*, precitată, §§ 115-116).

287. Fără a pierde din vedere dificultățile poliției de a-și exercita funcțiile în societățile contemporane, și nici alegerile operaționale ce urmează a fi făcute în materie de priorități și resurse, trebuie de interpretat obligația de a lua măsuri concrete astfel încât să nu se impună autorităților o povară insuportabilă sau excesivă (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Osman*, precitată, § 116). La examinarea proporționalității în speță a oricărei obligații pozitive, trebuie de ținut cont de faptul că Protocolul de la Palermo, semnat de Cipru și Federația Rusă în 2000, impune statelor de a depune eforturi pentru a proteja securitatea psihică a victimelor traficului de ființe umane care se află pe teritoriul lor și a elabora politici și programe complete de prevenire a traficului și de luptă contra acestui fenomen(...). De asemenea, statele trebuie să-și instruiască corespunzător agenții din serviciile de depistare, reprimare și imigrare (paragraful 155 mai sus).

288. Ca și articolele 2 și 3 ale Convenției, articolul 4 impune o obligație procedurală de a investiga situațiile de trafic potențial. Obligația de a desfășura o anchetă nu depinde de plângerea victimei sau a unei rude : o dată ce această chestiune a fost adusă la cunoștința lor, autoritățile trebuie să acționeze (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Paul și Audrey Edwards c. Regatului-unit*, nr. 46477/99, § 69, CEDO 2002 II). Pentru a fi efectivă,

ancheta trebuie să fie independentă de persoanele implicate în cauză. De asemenea, ancheta trebuie să permită identificarea și sancționarea persoanelor responsabile. Este o obligație nu de rezultat, ci de mijloace. O cerință de promptitudine și diligență rezonabilă este implicită în toate cazurile, dar dacă e necesară scoaterea individului dintr-o stare de pericol, ancheta trebuie desfășurată în regim de urgență. Victima sau ruda trebuie să fie atrase în procedură în măsura necesară protecției intereselor lor legitime (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Paul și Audrey Edwards*, precitată §§ 70-73).

289. În fine, Curtea reamintește că traficul de ființe umane este o problemă, care deseori, nu se limitează la frontierele naționale. Atunci când o persoană este dusă dintr-un stat în altul, infracțiuni legate de traficul de ființe umane pot avea loc în statul de origine, în statele de tranzit și statul de destinație. Se pot afla elemente de probă și martori în toate statele. Dacă Protocolul din Palermo nu abordează chestiunea competenței jurisdicționale, convenția anti-traffic a Consiliului Europei impune în mod expres tuturor statelor membre stabilirea competenței lor jurisdicționale asupra oricărei infracțiuni comise pe teritoriul lor (paragraful 172 mai sus). După părerea Curții, această abordare este perfect logică ținând cont de obligația generală, menționată mai sus, pe care o au toate statele în temeiul articolului 4 al Convenției, de a investiga acuzațiile referitoare la traficul de ființe umane. În cauzele de trafic internațional, statele membre au nu doar obligația de a duce o anchetă internă cu privire la faptele care se petrec pe propriul lor teritoriu, dar și cea de a coopera eficient cu autoritățile competente ale altor state vizate în ancheta cu privire la faptele petrecute în afara teritoriului lor. Această obligație este conformă atât scopurilor statelor membre exprimate în preambulul Protocolului din Palermo, care constau anume în adoptarea unei abordări globale și internaționale asupra traficului în țările de origine, de tranzit și de destinație (paragraful 149 mai sus), precum și acordurilor internaționale de asistență juridică la care statele pârâte în speță sunt părți (paragrafele 175- 180 mai sus).

3. *Aplicarea principiilor generale în speță*

a **Cipru**

i. *Obligația pozitivă de a elabora un cadru legislativ și administrativ adecvat*

290. Legislația cipriotă ce interzice traficul de ființe umane și exploatarea sexuală a fost adoptată în 2000 (paragrafele 127-131 mai sus). Aceasta transpune dispozițiile Protocolului din Palermo care interzic traficul de ființe umane și exploatarea sexuală indiferent de consimțământul victimei și prevede pedepse severe, precum și obligația de a proteja victimele prin desemnarea unui tutore pentru acestea. Dacă Ombudsmanul a criticat omisiunea autorităților de a adopta măsuri practice de punere în aplicare a legii, acesta consideră că însăși legea era satisfăcătoare (paragraful 90 mai sus). Comisarul pentru drepturile omului a Consiliului Europei de asemenea a considerat că cadrul juridic ce rezultă din Legea 3(I) din 2000 era „adecvat” (paragraful 92 mai sus). Reclamantul, la rândul său, se plânge pe

caracterul insuficient al legislației. În ceea ce privește Curtea, aceasta consideră că circumstanțele prezentei spețe nu arată nici un motiv de îngrijorare referitor la starea legislației în domeniu.

291. În schimb, cadrul juridic și administrativ general, precum și politica de imigrare cipriotă prezintă anumite deficiențe. În raportul său din 2003, Comisarul pentru drepturile omului a Consiliului Europei a notat că absența politicii de imigrare și lacunele legislative în acest domeniu nu au făcut decât să faciliteze fenomenul traficului de femei cu destinația Cipru (paragraful 91 mai sus) și a chemat autoritățile să pună în aplicare măsuri de control preventiv pentru a regla fluxul de femei tinere care imigrează în Cipru în calitate de artiste de cabaret (paragraful 93 mai sus). În rapoartele sale ulterioare, Comisarul și-a exprimat din nou îngrijorarea cu privire la cadrul legislativ ; în special, el a criticat sistemul în care directorii de cabareture cer vize pentru artiste, considerând că acest sistem făcea ca artistele să fie dependente de angajatorul lor sau agentul lor și ridica riscul ca acestea să cadă în rețelele de trafic (paragraful 100 mai sus). În raportul său din 2008, Comisarul a criticat regimul de vize de artiste, estimând că acesta făcea dificilă pentru forțele de ordine luarea măsurilor necesare pentru lupta contra traficului și că permisul de artistă putea fi perceput ca mergând contra măsurile luate contra traficului, sau, cel puțin, ca dăunând eficacității lor (a se vedea de asemenea raportul departamentului statului american în paragrafele 105 și 107 mai sus). Comisarul regretă se mai eliberează permise de muncă pentru „artiste”, după ce el deja și-a exprimat îngrijorarea sa cu privire la acest subiect în rapoartele sale precedente și că Guvernul s-a obligat să le elimine (paragraful 103 mai sus). În raportul său din 2003, Ombudsmanul de asemenea a criticat regimul de vize de artiste, considerând că aceasta era cauza faptului că mii de tinere intrau pe teritoriu pentru a fi exploatate de către angajatorii lor în condiții crude de viață și muncă (paragraful 89 mai sus).

292. În fine, Curtea subliniază că obligația pe care o au angajatorii de a informa autoritățile atunci când un artist părăsește locul de muncă (paragraful 117 mai sus) este o măsură legitimă care permite autorităților să controleze respectarea de către imigranți a obligațiilor lor referitoare la legislația cu privire la străini, însă le revine autorităților și trebuie să rămână responsabilitatea acestora să asigure respectarea acestei legislații și să acționeze în consecință în caz de încălcare a regulilor în vigoare. Măsurile care motivează proprietarii și directorii de cabareture să caute artistele care au părăsit locul de muncă sau să-și asume personal prin alte modalități comportamentul artistelor sunt inacceptabile în contextul cel mai larg al problemelor traficului artistelor în Cipru. În aceste circumstanțe, Curtea găsește deosebit de îngrijorătoare practica ce constă în solicitarea de la proprietari și directori de cabaret depunea unei cauțiuni bancare pentru acoperirea eventualelor costuri legate de artistele pe care le angajează (paragraful 115 mai sus). Angajamentul individual semnat pentru dra Rantseva este tot atât de îngrijorător (paragraful 15 mai sus), ca și concluzia inexplicabilă a AIS, conform căreia M.A. era responsabil de tânără și trebuia, deci, să vină după ea la comisariat (paragraful 20 mai sus).

293. Ținând cont de cele expuse, Curtea conchide că regimul cipriot des vize de artiste nu i-a oferit drept Rantseva o protecție practică și efectivă contra traficului și exploatării. Prin urmare, a avut loc violarea articolului 4 în acest capăt de cerere.

ii. Obligația pozitivă de a lua măsuri de protecție.

294. Pentru a determina dacă exista sau nu în speță obligația pozitivă de a lua măsuri pentru a o proteja pe dra Rantseva, Curtea trebuie să țină cont de următoarele. În primul rând, reiese clar din raportul Ombudsmanului din 2003 că începând cu anii 70 în Cipru este o problemă gravă: tinere străine sunt forțate să lucreze în industria sexului (paragraful 83 mai sus). Raportul mai relevă de asemenea creșterea numărului artiștilor ce provin din fostele state ale blocului de est după destrămarea URSS (paragraful 84 mai sus). În concluziile sale, Ombudsmanul subliniază că traficul este o industrie prosperă în Cipru din cauza toleranței autorităților imigraționiste (paragraful 89 mai sus). Comisarul pentru drepturile omului al Consiliului Europei indică, de asemenea, în raportul său din 2006 că autoritățile știu că multe din femeile care vin în Cipru cu vize de artiste vor lucra de fapt în prostituție (paragraful 96 mai sus). Nu există, deci, nici un dubiu cu privire la faptul că în speță, autoritățile cipriote știau că un număr mare de femei străine care veneau anume din fosta URSS erau aduse în Cipru de traficanți care obțineau pentru ele vize de artiste și că la sosirea lor acestea erau exploatate sexual de proprietarii și directorii de cabareti.

295. În al doilea rând, dra Rantseva a fost adusă la comisariatul de poliție din Limassol de către angajatorul său. La sosirea sa în comisariat, M.A. a declarat polițiștilor că ea era o cetățeană rusă angajată în calitate de artistă de cabaret. El le-a mai explicat că ea a venit în Cipru recent, că a părăsit locul său de muncă fără preaviz și că nu mai locuia în apartamentul care i-a fost oferit (paragraful 19 mai sus), și le-a remis pașaportul său și alte documente (paragraful 21 mai sus).

296. Curtea reamintește că autoritățile cipriote au semnat Protocolul de la Palermo, apoi convenția anti-traffic a Consiliului Europei pentru a veghea ca persoanele care lucrează în domenii relevante să primească o instruire adecvată pentru a fi în măsură să recunoască cazurile potențiale trafic de ființe umane (paragrafele 155 și 167 mai sus). În special, articolul 10 al Protocolului de la Palermo obligă statele să pună în aplicare sau să perfecționeze instruirea agenților din serviciile de detectare, reprimare și imigrare și alți agenți implicați în prevenirea traficului de persoane. După părerea Curții, polițiștii dispuneau în speță de semne suficiente pentru a avea, ținând cont de problemele traficului de ființe umane în Cipru, o bănuială rezonabilă că dra Rantseva a sau riscă în mod real și imediat să fie victima traficului sau exploatării. Ei aveau astfel obligația pozitivă de a ancheta fără întârziere și să ia toate măsurile practice necesare pentru a o proteja.

297. Or, se pare că ei nici măcar nu au interogat-o când ea a ajuns la comisariat. Ei nu au colectat declarații de la ea; și nici nu s-au interesat cu privire la ce se întâmpla. Eu doar s-au uitat dacă ea nu figurează în lista persoanelor căutate de poliție, și văzând că nu era acolo, au chemat

angajatorul ei să vină după ea. Când acesta a refuzat și le-a cerut s-o rețină, polițistul în sarcina căruia era cauza i-a făcut legătură cu superiorul său (paragraful 20 mai sus). Detaliile discuției dintre M.A. și superiorul polițistului nu sunt cunoscute, însă rezultatul discuției a fost că M.A. a acceptat să vină după dra Rantseva, fapt care l-a și făcut.

298. În speță, erorile polițiștilor sunt multiple : ei nu au cercetat imediat dacă dra Rantseva era obiectul traficului de ființe umane; nu au eliberat-o, ci au decis să o încredințeze lui M.A.; în fine, nu au încercat să ia măsuri pentru a o proteja în conformitate cu prevederile articolului 7 al legii 3(I) din 2000 (paragraful 130 mai sus). Curtea conchide că aceste omisiuni în circumstanțe de natură să ducă la apariția unui dubiu rezonabil că dra Rantseva ar face obiectului unui trafic de ființe umane sau exploatării au avut ca consecință faptul că autoritățile cipriote nu au luat măsuri pentru a o proteja pe aceasta. Deci, a avut loc violarea articolului 4 cu privire și la acest capăt de cerere.

iii. Obligația procedurală de a investiga traficul de ființe umane

299. O altă chestiune care se pune este cea dacă omisiunea continuă a autorităților cipriote de a duce o anchetă efectivă referitoare la acuzațiile reclamantului conform cărora fiica sa fusese victimă a traficului de ființe umane a dus la violarea articolului 4 sub aspect procedural.

300. Ținând cont de circumstanțele în care dra Rantseva ulterior a decedat, Curtea consideră că obligația autorităților cipriote de a desfășura o anchetă efectivă cu privire la acuzațiile referitoare la traficul de ființe umane face parte din obligația de a desfășura o anchetă efectivă cu privire la deces care le revenea în temeiul articolului 2 (paragraful 234 mai sus). Curtea a examinat mai sus în contextul examinării capătului de cerere referitor la violarea articolului 2 chestiunea cu privire la efectivitatea anchetei în privința decesului și a conchis că a avut loc violare. Deci nu este necesară examinarea separată a capătului de cerere contra Ciprului cu privire la violarea articolului 4 sub aspect procedural.

b. Rusia

i. Obligația pozitivă de a elabora un cadru legislativ și administrativ adecvat

301. Curtea reamintește că responsabilitatea Rusiei în speță este limitată la faptele care intră în competența sa jurisdicțională (paragrafele 207 și 208 mai sus). Dreptul penal rus nu prevedea expres la momentul faptelor infracțiunea de trafic de ființe umane, însă Guvernul rus susține că conduita de care se plânge reclamantul se califica conform altor infracțiuni.

302. Curtea observă că reclamantul nu se plânge pe nici o lacună concretă din dreptul penal rus și, în ceea ce privește cadrul administrativ și legal mai larg, Curtea remarcă că autoritățile ruse au încercat să sensibilizeze publicul asupra riscului traficului de ființe umane organizând o campanie de informare cu privire la acest subiect în mass media (...).

303. Reieșind din elementele de care dispune, Curtea nu consideră că cadrul administrativ și legal în vigoare în Rusia la momentul faptelor nu a

permis oferirea drei Rantseva a unei protecții practice și efective în circumstanțele speței.

ii. Obligația pozitivă de a lua măsuri de protecție.

304. Curtea reamintește că nu poate exista obligația pozitivă pentru Rusia de a lua măsuri practice decât în ceea ce privește faptele petrecute pe teritoriul său propriu (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Al-Adsani*, precitată, §§ 38-39).

305. Curtea notează că dacă autoritățile ruse aparent aveau cunoștință de problema generală a traficului de femei tinere, care erau trimise în alte state unde lucrau în industria sexului, nimic nu confirmă că acestea a cunoscut circumstanțele care ar permite de a avea un dubiu rezonabil cu privire la faptul că dra Rantseva, în special, era expusă unui risc real și imediat înaintea plecării sale în Cipru. Or, nu este suficient ca, pentru apariția obligației de a lua de urgență măsuri practice, să existe doar un risc general, în speță, acela la care se expuneau tinerele care plecau în Cipru cu vize de artiste, cu privire la care, Curtea reamintește, printre altele, că autoritățile ruse au luat măsuri pentru a avertiza publicul despre riscurile traficului de ființe umane (...).

306. În concluzie, Curtea consideră că circumstanțele speței nu au dus la apariția obligației pozitive pentru autoritățile ruse de a lua măsuri concrete pentru a o proteja pe dra Rantseva. Prin urmare, nu a avut loc violarea articolului 4 de către autoritățile ruse în această privință.

iii. Obligația procedurală de a investiga un posibil trafic de ființe umane

307. Curtea reamintește că, în cauzele de trafic internațional de ființe umane, infracțiunile legate de trafic pot avea loc atât în statul de origine, cât și în statul de destinație (paragraful 289 mai sus). După cum a subliniat Ombudsmanul în raportul său (paragraful 86 mai sus), recrutarea victimelor pentru muncă în Cipru est de obicei efectuată de agenții artistici ciprioți în colaborare cu omologii lor din diferite țări. Omisiunea autorităților statului de origine de a investiga aspectul de recrutare a traficului de ființe umane pretins permite autorilor să acționeze nestingherit într-o parte considerabilă a circuitului. În această privință, Curtea subliniază că recrutarea victimelor este expres prevăzută în definiția traficului de ființe umane atât din Protocolul de la Palermo, cât și din convenția anti-trafic a Consiliului Europei (paragrafele 150 și 164 mai sus). Este indiscutabil faptul că trebuie desfășurată o anchetă completă și efectivă în privința tuturor aspectelor traficului suspectat de ființe umane, începând cu recrutarea până la exploatarea victimelor. Autoritățile ruse aveau deci obligația de a investiga posibilitatea ca indivizii sau rețelele care operau în Rusia să fie implicate într-o activitate de trafic de ființe umane în cadrul căreia dra Rantseva a fost dusă în Cipru.

308. Or, acestea nu au întreprins nici o investigație cu privire la modul și locul recrutării tinerei. În special, ele nu au luat nici o măsură pentru a găsi persoanele care au recrutat-o, și nici pentru a stabili metodele pe care la care acestea au recurs. Recrutarea având loc pe teritoriul Rusiei, autoritățile ruse erau cele mai indicate pentru a desfășura o anchetă în privința acestui aspect

al cauzei care a dus la decesul trei Rantseva. Acest deces și neclaritatea care au persistat referitor la circumstanțele plecării din Rusia a victimei dă o mai mare gravitate acestei deficiențe a anchetei.

309. Astfel, omisiunea autorităților ruse în privința obligației lor procedurale de a investiga un caz potențial de trafic de ființe umane a dus la violarea articolului 4.

VI. VIOLAREA PRETINSĂ A ARTICOLULUI 5 AL CONVENȚIEI

310. Reclamantul reproșează autorităților cipriote faptul că au reținut-o pe fiica sa la comisariat și de au încredințat-o lui M.A. și se plânge că ea prin urmare a fost deținută în apartamentul angajatului acestuia. El vede aici o violare a articolului 5 § 1 al Convenției, care, în prevederile sale relevante, este formulat în felul următor :

„Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale :

a. dacă este deținut legal pe baza condamnării pronunțate de un tribunal competent ;

b. dacă a făcut obiectul unei arestări sau dețineri legale pentru nerespectarea unei hotărâri pronunțate de un tribunal, conform legii, ori în vederea garantării executării unei obligații prevăzute de lege ;

c. dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a se bănui că a săvârșit o infracțiune sau când există motive temeinice ale necesității de a-l împiedica să săvârșască o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia ;

d. dacă este vorba de detenția legală a unui minor, hotărâtă pentru educația sa sub supraveghere sau despre detenția sa legală, în vederea aducerii sale în fața autorității competente ;

e. dacă este vorba despre detenția legală a unei persoane susceptibile să transmită o boală contagioasă, a unui alienat, a unui alcoolic, a unui toxicoman sau a unui vagabond ;

f. dacă este vorba despre arestarea sau detenția legale ale unei persoane în scopul împiedicării pătrunderii ilegale pe teritoriu sau împotriva căreia se află în curs o procedură de expulzare ori de extrădare.”

(...)

B. Aprecierea Curții

1. Cu privire la existența unei privațiuni de libertate în speță

314. Curtea reamintește că proclamând „dreptul la libertate”, paragraful 1 al articolului 5 vizează asigurarea ca nimeni să nu fie depozitat de libertatea sa fizică în mod arbitrar. Diferența dintre restricțiile referitoare la libertatea de circulație care sunt suficient de grave pentru a constitui o privațiune de libertate în sensul articolului 5 § 1 și cele care nu reprezintă decât niște simple restricții ale libertății de circulație conform articolului 2 al Protocolului no 4 este o diferență de grad sau de intensitate, nu de natură sau esență (*Guzzardi c.*

Italiei, 6 noiembrie 1980, § 93, seria A nr. 39). Pentru a determina dacă cineva se află « privat de libertatea sa » în sensul articolului 5, punctul de plecare trebuie să fie situația sa concretă, ținându-se cont de totalitatea elementelor ca natura, durata, efectele și modalitățile de executare a măsurii în cauză (*Engel și alții c. Țările de Jos*, 8 iunie 1976, §§ 58-59, seria A nr. 22 ; *Guzzardi*, precitată, § 92 ; *Riera Blume și alții c. Spaniei*, nr. 37680/97, § 28, CEDO 1999 VII).

315. În speță, M.A. a dus-o pe fiica reclamantului la comisariat unde aceasta a fost reținută timp de aproximativ o oră. Nimic nu indică că ea a fost informată despre motivul acestei privări ale sale de libertate; de altfel, după cum Curtea a remarcat mai sus (paragraful 297), nu sunt urme ale unui eventual interogatoriu al tinerei de către poliție în tot timpul în care aceasta s-a aflat în comisariat. Deși polițiștii conchiseră că ea nu se afla ilegal prin prisma legislației imigraționiste și că nu era nici un motiv de a o reține, dra Rantseva nu a fost eliberată imediat: la cererea responsabilului din Serviciul pentru Străini și Imigrare (AIS), polițiștii l-au sunat pe M.A. și i-au cerut să vină s-o ia și s-o ducă la ora 7 la AIS pentru investigații suplimentare, precizând că dacă nu va veni după ea, ei o vor lăsa să plece. Dra Rantseva a fost reținută la comisariat până la sosirea lui M.A., căruia i-a fost încredințată (paragraful 20 mai sus).

316. Circumstanțele sejurului ulterior al trei Rantseva în apartamentul M.P. sunt vagi. În declarațiile sale la poliție, M.A. a afirmat că ea nu a fost încuiată în apartament contra voinței sale și că el a lăsat-o să plece (paragraful 21 mai sus). Reclamantul invocă, la rândul său, că ea a fost închisă în cameră și că, deci, era nevoită să încerce să fugă trecând pe la balcon. Curtea notează că dra Rantseva a decedat în urma căzăturii de la balconul apartamentului din care se pare că încerca să fugă (paragraful 41 mai sus). Se poate presupune în mod rezonabil că dacă ea a fost pur și simplu găzduită în apartament și că era liberă să plece în orice moment, ea a ieșit pur și simplu prin ușă (*Storck c. Germaniei*, nr. 61603/00, §§ 76-78, CEDO 2005 V). Prin urmare, Curtea consideră că dra Rantseva nu se afla în apartament din proprie voință.

317. În total, privarea de libertate a durat aproximativ două ore. Cu siguranță perioada era scurtă, însă Curtea subliniază gravitatea atât a actului în sine sa, precum și consecințele sale, și reamintește că în cazul în care faptele arată o privare de libertate în sensul articolului 5 § 1, posibila durată scurtă a acestei privări nu schimbă lucrurile (a se vedea *Järvinen c. Finlandei*, n° 30408/96, decizia Comisiei din 15 ianuarie 1998, și *Novotka c. Slovaciei* (dec.), n° 47244/99, 4 noiembrie 2003, în care transportarea la comisariat, percheziția corporală și detenția temporară într-o celulă au durat aproximativ o oră și Curtea a conchis că a avut loc o privare de libertate în sensul articolului 5).

318. Astfel, Curtea conchide că detenția trei Rantseva la comisariat, apoi transmiterea și sechestrarea sa în apartament se califică în privațiune de libertate în sensul articolului 5 al Convenției.

2. Responsabilitatea Ciprului în privința privării de libertate

319. Deoarece dra Rantseva a fost sechestrată de persoane private, Curtea trebuie să stabilească dacă privarea de libertate în apartament la care aceasta a fost supusă atrage răspunderea Ciprului, ținând cont anume de obligația pozitivă a autorităților de a proteja individul contra privărilor arbitrare de libertate, cu examinarea rolului jucat de polițiști (*Riera Blume*, precitată, §§ 32-35).

320. Curtea și-a exprimat deja îngrijorarea cu privire la faptul că polițiștii au ales să o predea pe dra Rantseva lui M.A. decât pur și simplu s-o lase să plece (paragraful 298 mai sus). Dra Rantseva nu era minoră și, conform declarațiilor polițiștilor, nu părea a fi în stare de ebrietate (paragraful 20 mai sus). Nu este suficient ca autorităților cipriote să susțină că nimic nu lăsa impresia că ea nu vroia să plece cu M.A.: după cum a subliniat centrul AIRE (...), victimele traficului de ființe umane suferă adesea de consecințe fizice grave și sunt atât de traumatizate că nu sunt în stare să se prezinte în calitate de victime. Ombudsmanul a mai observat în raportul său din 2003 că frica de răzbunare și insuficiența măsurilor de protecție descurajează victimele de a se plânge poliției cipriote (paragrafele 87 și 88 mai sus).

321. Ținând cont de condițiile generale de viață și de lucru al artistelor de cabaret din Cipru și circumstanțele particulare ale cauzei trei Rantseva, Curtea consideră că poliția nu poate să pretindă că a acționat cu bună credință și că trebuie să fie exonerată de răspundere în privința sechestrării ulterioare a trei Rantseva în apartamentul lui M.P. Este evident faptul că fără cooperarea activă a polițiștilor ciprioți angajatorii tinerei nu a putut să o rețină în apartament. Curtea consideră, deci, că autoritățile naționale au acceptat privarea de libertate a trei Rantseva.

3. Compatibilitatea privării de libertate cu articolul 5

322. Rămâne de a determina dacă această privare de libertate face parte din vreuna din categoriile de detenție permise în mod exhaustiv de articolul 5 § 1. Curtea reamintește că 5 § 1 face trimitere în special la legislația națională și consacră obligația de a respecta normele de drept atât materiale, cât și procedurale. În același timp, acesta impune conformitatea oricărei privări de libertate cu scopul general al articolului 5 : de a proteja individul contra arbitrarului (*Riera Blume*, precitată, § 31).

323. Stipulând că orice privare de libertate ar trebui să fie efectuată „prin căi legale”, articolul 5 § 1 prevede, în primul rând, ca orice arestare sau deținere să aibă o bază legală în dreptul intern. Guvernul cipriot nu a arătat că ar avea nici o bază legală pentru privarea de libertate a trei Rantseva, însă poate fi dedus din fapte că reținerea inițială a acesteia la comisariat a fost efectuată pentru a permite polițiștilor să verifice dacă ea a respectat regulile cu privire la imigrare. Totuși, acest motiv a dispărut după ce polițiștii constatașeră că numele tinerei nu figura în lista corespunzătoare, iar autoritățile cipriote nu au oferit nici o explicație cu privire la motivele și baza legală care justificau atunci decizia de a o încredința pe tânără lui M.A. în loc s-o lase să plece din comisariat. După cum este indicat mai sus, polițiștii au constatat că ea nu părea a fi în stare de ebrietate și nu prezenta pericol nici pentru sine nici pentru alții (paragrafele 20 și 320 mai sus).

Nimic nu indică, și aceasta, de altfel, nu a fost sugerat, că dra Rantseva i-a cerut lui M.A. să vină după ea. Decizia de a o reține până la sosirea acestuia, și apoi de a i-o încredința, nu avea, deci, temei legal în dreptul intern.

324. Nu s-a susținut faptul că sechestrarea trei Rantseva în apartament era legală. Curtea constată că această privare de libertate era arbitrară și ilegală.

325. În concluzie, reținerea, apoi sechestrarea ilegale și arbitrară ale trei Rantseva au dus la violarea articolului 5 § 1.

VII. VIOLAREA PRETINSĂ A ARTICOLULUI 6 AL CONVENȚIEI

326. Reclamantul se consideră victima violării dreptului de acces la tribunal garantat de articolul 6 al Convenției, pe motiv că autoritățile cipriote nu l-au lăsat să participe la anchetă, nu i-au acordat asistență juridică și nu l-au informat despre căile de recurs care erau disponibile pentru el în Cipru. În prevederile sale relevante, articolul 6 este formulat în felul următor:

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil (...) de către o instanță (...) care va hotărî (...) asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil (...)”

(...)

B. Admisibilitatea

331. Curtea observă de la bun început că articolul 6 nu garantează dreptul la deschiderea unei proceduri penale într-o anumită cauză, nici la urmărirea sau condamnarea penală a terților (a se vedea, de exemplu, *Rampogna și Murgia c. Italiei* (dec.), nr. 40753/98, 11 mai 1999, *Perez c. Franței* [GC], nr. 47287/99, § 70, CEDO 2004 I, și *Dintchev c. Bulgariei*, nr. 23057/03, § 39, 22 ianuarie 2009). Prin urmare, în măsura în care reclamantul se plânge în temeiul articolului 6 § 1, de faptul că autoritățile cipriote nu au intentat procedură penală cu privire la decesul fiicei sale, acest capăt de cerere este inadmisibil *ratione materiae* și urmează a fi respins în temeiul articolului 35 §§ 3 și 4 al Convenției.

332. În ceea ce privește capătul de cerere referitor la participarea la anchetă, Curtea observă că garanțiile procedurale în materie sunt inerente articolului 2 al Convenției, acest capăt de cerere fiind deja examinat în contextul acestui articol (paragraful 239 mai sus). Referitor la aplicabilitatea articolului 6 procedurii de anchetă, Curtea notează că în această procedură, nu era în joc vreo acuzație penală sau de drept civil pentru reclamant. Astfel, și acest capăt de cerere este inadmisibil *ratione materiae* și urmează a fi respins în temeiul articolului 35 §§ 3 și 4 al Convenției.

333. În fine, Curtea consideră că cele invocate de reclamantul precum că el nu a fost informat despre căile de recurs disponibile și că nu a beneficiat de asistență juridică, în timp ce cheltuielile de asistență juridică în Cipru erau dificil de suportat, sunt strâns legate de cele formulate în temeiul articolului 2 al Convenției, despre care reamintește că au fost analizate în

contextul acestui articol (paragraful 240 mai sus). Deci, în aceste condiții, nu este cazul de a examina măsura în care o chestiune distinctă s-ar putea pune în temeiul articolului 6.

334. Prin urmare, capetele de cerere referitoare la violarea articolului 6 § 1 urmează a fi declarate inadmisibile și respinse în temeiul articolului 35 §§ 3 și 4 al Convenției.

VIII. VIOLAREA PRETINSĂ A ARTICOLULUI 8 AL CONVENȚIEI

335. Reclamantul mai invocă articolul 8 al Convenției, care este formulat în felul următor:

„Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului și a corespondenței sale.

2. Nu este admisă ingerința unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât dacă aceasta este prevăzută de lege și constituie, într-o societate democratică, o măsură necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și a libertăților altora.”

336. Reclamantul nu a precizat motivele plângerii sale în sensul acestui articol. În lumina ansamblului de elemente de care dispune și în măsura în care faptele invocate țin de competența sa, Curtea nu constată nici o aparență de violare a drepturilor și libertăților enunțate în Convenție și Protocoalele sale în temeiul acestei dispoziții. Deci, acest capăt de cerere urmează a fi declarat inadmisibil în temeiul articolului 35 §§ 3 și 4 al Convenției.

IX. APLICAREA ARTICOLULUI 41 AL CONVENȚIEI

337. Conform articolului 41 al Convenției,

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciul

1. Argumentele părților

338. Reclamantul pretinde la suma de 100 000 euro (EUR) cu titlu de prejudiciu moral pe care l-a suportat din cauza decesului fiicei sale. El subliniază că violările invocate în speță sunt deosebit de grave și că fiica sa era unica susținere materială în familie. Acesta a mai adăugat că moartea copilului său l-a lăsat pradă unei acute suferințe emoționale și că a cheltuit o energie considerabilă pentru a deferi justiției responsabili.

339. Guvernul cipriot estimează că suma solicitată este excesivă cu privire la jurisprudența Curții și subliniază că reclamantul nu a prezentat nici o probă întru susținerea argumentului său precum că ar depinde financiar de fiica sa. În declarația sa unilaterală, (paragraful 187 mai sus), el

s-a oferit să achite reclamantului suma de 37 300 EUR cu titlu de prejudiciu material și moral și costuri și cheltuieli, sau orice altă sumă pe care Curtea o va considera necesară.

340. Guvernul rus susține că statului care a omis să asigure securitatea fiicei reclamantului și să ducă o anchetă efectivă cu privire la decesul acesteia îi revine să compenseze prejudiciul moral. El subliniază în această privință că nu Rusia este statul contra căruia a fost invocat de către reclamant capătul de cerere sub aspectul material al articolului 2.

2. *Aprecierea Curții*

341. Curtea remarcă că o cerere de compensare pentru pierderea întreținătorului ține mai mult de venit ratat decât de prejudiciu moral. În acest sens, Curtea reamintește că trebuie să existe o legătură de cauzalitate certă între prejudiciul pretins de către reclamant și violarea Convenției și că compensarea, poate, după caz, să includă o despăgubire cu titlu de venit ratat (a se vedea în special *Aktaş c. Turciei*, nr. 24351/94, § 352, CEDO 2003 V (extrase)). În speță, Curtea nu a considerat că Cipru este responsabil de moartea trei Rantseva, ci a conchis că a avut loc violarea articolului 2 sub aspect procedural, și nu material. Deci, Curtea nu consideră necesar să acorde reclamantului o sumă cu titlu de prejudiciu material în legătură cu decesul fiicei sale.

342. În ceea ce privește prejudiciul moral, Curtea a conchis că autoritățile cipriote nu au întreprins măsuri pentru a o proteja pe dra Rantseva de traficul de ființe umane a căruia aceasta era victimă și pentru a investiga realitatea acestui trafic și că nu au dus o anchetă efectivă cu privire la decesul tinerei. Deci, Curtea consideră că circumstanțele neelucidate ale decesului trei Rantseva și omisiunea autorităților cipriote de a întreprinde măsuri pentru a o proteja de traficul de ființe umane și exploatare și de a ancheta efectiv circumstanțele sosirii și șederii sale în Cipru trebuie să fi cauzat reclamantului o mare suferință morală.

Statuând în echitate, Curtea acordă 40 000 EUR pentru prejudiciul moral cauzat de comportamentul autorităților cipriote, plus orice sumă care ar putea percepută cu titlu de impozite.

343. Curtea reamintește că a mai conchis de asemenea cu privire la violarea de către Rusia a articolului 4 sub aspect procedural.

Statuând în echitate, Curtea acordă reclamantului 2 000 EUR pentru prejudiciul moral cauzat de comportamentul autorităților ruse, plus orice sumă care ar putea percepută cu titlu de impozite.

B. Costuri și cheltuieli

1. Argumentele părților

344. Reclamantul cere rambursarea costurilor și cheltuielilor în mărime de circa 485 480 ruble rusești (RUB), fie circa 11 240 EUR. Această sumă acoperă cheltuieli de călătorie, servicii de traducere și notariat, precum și 233 600 RUB ce rezultă din vinderea apartamentului reclamantului în Rusia, vânzare necesară pentru obținerea mijloacelor financiare necesare,

cheltuielile de înmormântare (circa 6 310 RUB), și 26 661 RUB pentru asistarea la o conferință despre traficul de ființe umane în Cipru în 2008. Probele justificative corespunzătoare sunt anexate la cerere.

345. Guvernul cipriot susține că reclamantul poate să obțină rambursarea costurilor și cheltuielilor doar în măsura în care acestea erau reale și necesare pentru a preveni sau repara violarea Convenției, dacă quantumul lor este rezonabil și acestea prezintă o legătură de cauzalitate cu violarea în cauză. Guvernul contestă, astfel, suma de 233 600 RUB cerută de reclamant în temeiul vânzării apartamentului său, sumele cheltuite pentru asistarea la conferința din 2008 și toate costurile și cheltuielile care nu sunt însoțite de probe justificative sau de mărimi care nu sunt rezonabile.

346. Guvernul rus invocă că reclamantul nu a justificat faptul precum că a fost obligat să-și vândă apartamentul și să plece în Cipru. El susține, în special, că reclamantul a putut să ceară autorităților competente ruse obținerea de la autoritățile cipriote a documentelor și probelor necesare și desemnarea unui avocat în Cipru. În fine, Guvernul contestă cererea de compensare a costurilor suportate de reclamant pentru a pleca la conferința din 2008, estimând că această acțiune nu era direct legată de ancheta cu privire la decesul trei Rantseva.

2. *Aprecierea Curții*

347. Conform jurisprudenței Curții, un reclamant nu poate să obțină rambursarea costurilor și cheltuielilor decât în măsură în care au fost reale, necesare și au avut un quantum rezonabil. În speță, reclamantul nu are dreptul de a pretinde produsul vânzării bunului său imobiliar, nici cheltuielile suportate pentru deplasarea la conferința ținută în Cipru în 2008, aceasta nefiind direct legată de ancheta cu privire la decesul trei Rantseva. Curtea reamintește că nu a constatat o violare a articolului 2 decât sub aspect procedural. Deci, reclamantul nu poate pretinde nici rambursarea cheltuielilor de înmormântare.

348. Ținând cont de cele expuse, Curtea consideră rezonabil de a acorda reclamantului 4 000 EUR cu titlu de costuri și cheltuieli, plus orice sumă care ar putea fi percepută cu titlu de impozite, fără cele 850 EUR primite de la Consiliul Europei cu titlu de asistență juridică. În circumstanțele speței, Curtea consideră că aceste sume urmează a fi achitate de Cipru.

C. Dobânda

349. Curtea consideră necesar ca daunele pentru întârziere să se calculeze pe baza facilității de împrumut marginal practică de către Banca Centrală Europeană majorată cu trei procente.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Respinge* cererea Guvernului cipriot cu privire la radierea cererii de pe rol;

2. *Decide* de a alătura fondului excepția *ratione materiae* invocată de către Guvernul rus cu privire la articolului 4 al Convenției, și o respinge ;
3. *Declară* cererea admisibilă referitor la capetele de cerere formulate potrivit articolelor 2, 3, 4 și 5 și inadmisibilă pentru celelalte ;
4. *Decide* că nu a avut loc violarea de către a autoritățile cipriote a obligației pozitive de a proteja dreptul la viață al d-zei Rantseva garantat de articolul 2 al Convenției ;
5. *Decide* că omisiunea autorităților cipriote de a duce o anchetă efectivă cu privire la decesul d-zei Rantseva a dus la violarea articolului 2 al Convenției sub aspect procedural ;
6. *Decide* că nu a avut loc violarea articolului 2 al Convenției de către Rusia ;
7. *Decide* că nu este cazul de a examina separat capătul de cerere formulat în temeiul articolului 3 al Convenției ;
8. *Decide* că omisiunea autorităților cipriote de a-i acorda d-zei Rantseva o protecție practică și eficace contra traficului de ființe umane și exploatare în general și de a lua măsuri concrete necesare pentru a o proteja a dus la violarea articolului 4 al Convenției ;
9. *Decide* că nu este necesară examinarea separată a violării pretinse a articolului 4 cu privire la omisiunea continuă a autorităților cipriote de a duce o anchetă efectivă ;
10. *Decide* că Rusia nu a încălcat obligațiile sale pozitive ce derivă din articolul 4 al Convenției de a lua măsuri practice pentru a o proteja pe d-za Rantseva contra traficului de ființe umane ;
11. *Decide* că încălcarea de către Rusia a obligațiilor sale procedurale de a ancheta traficul de ființe umane pretins a dus la violarea articolul 4 al Convenției ;
12. *Decide* că a avut loc violarea articolului 5 al Convenției de către Cipru ;
13. *Decide*
 - a) că Guvernul cipriot trebuie să achite reclamantului, în termen de trei luni începând cu ziua când hotărârea va deveni definitivă conform articolului 44 § 2 al Convenției, 40 000 EUR (patruzeci de mii euro) cu titlu de prejudiciu moral și 3 150 EUR (trei mii una sută cincizeci euro) cu titlu de costuri și cheltuieli, plus orice sumă care ar putea fi percepută de la reclamant cu titlu de impozite ;

- b) că Guvernul rus trebuie să achite reclamantului, în termen de trei luni începând cu ziua când hotărârea va deveni definitivă conform articolului 44 § 2 al Convenției, 2 000 EUR (două mii euro) cu titlu de prejudiciu moral, care urmează a fi convertite în ruble rusești la ratele aplicabile în ziua transferului, plus orice sumă care ar putea fi percepută de la reclamant cu titlu de impozite;
- c) că din momentul expirării celor trei luni sus menționate până la data executării trebuie achitată o rată simplă a dobânzii la sumele de mai sus egală cu rata limită de împrumut a Băncii Centrale Europene pentru perioada de întârziere plus trei procente;
14. *Respinge* restul pretențiilor cu privire la satisfacția echitabilă.

Redactată în limba engleză și comunicată în scris la 7 ianuarie 2010, potrivit articolului 77 §§ 2 și 3 din Regulamentul Curții.

Søren Nielsen Christos
Grefier Președinte

Rozakis

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2012.

Limbile oficiale ale Curții Europene a Drepturilor Omului sunt engleza și franceza. Această traducere a fost efectuată cu sprijinul Fondului Fiduciar pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei (www.coe.int/humanrightstrustfund). Ea nu obligă Curtea, care, de altfel, nu își asumă nicio responsabilitate pentru calitatea acesteia. Ea poate fi descărcată din baza de date a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) sau din orice altă bază de date căreia HUDOC i-a transmis acest document. Traducerea poate fi reprodusă în scopuri necomerciale cu condiția ca titlul cauzei să fie citat în întregime împreună cu indicația de mai sus privind drepturile de autor și referința la Fondul Fiduciar pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei. Orice persoană care intenționează să utilizeze fragmente din prezenta traducere în scopuri comerciale este rugată să contacteze adresa următoare: publishing@echr.coe.int

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits

de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int.